

# Sprawozdanie z działania wydziałowego systemu zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia w roku akademickim 2018/2019

## Wydział Prawa (stan na dzień 31.12.2018 r.)

liczba studentów łącznie: **2 671**

w tym:

na studiach stacjonarnych: **1 354**

na studiach niestacjonarnych: **1317**

liczba uczestników studiów doktoranckich:

w tym:

na studiach stacjonarnych: **194**

na studiach niestacjonarnych: **1**

liczba słuchaczy studiów podyplomowych: **237**

## 1. MONITOROWANIE STANDARDÓW AKADEMICKICH

Proces monitorowania standardów akademickich na Wydziale Prawa UwB odbywa się według następujących kryteriów zawartych w § 3 Uchwały nr 1748 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 27 maja 2015 r.:

- 1) *systematyczna analiza i ocena na wszystkich kierunkach studiów na Wydziale Prawa UwB kadry naukowo- dydaktycznej pod kątem:*
  - a) *zapewnienia minimum kadrowego zgodnie z wymogami rozporządzenia ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego określającego warunki, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne Uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia*

W roku akademickim 2018/2019 systematyczna analiza i ocena kadry naukowo - dydaktycznej pod kątem zapewnienia minimum kadrowego zgodnie z wymogami rozporządzenia ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego określającego warunki, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne Uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia odbyła się w oparciu o przepisy Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1668) oraz Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów (Dz. U. poz. 1861) wydanego na podstawie art. 81 Ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym (wskazanej

powyżej) oraz przepisy wewnętrzuczelniane i wewnętrzwydziałowe<sup>1</sup> dotyczące monitorowania standardów akademickich w ramach wydziałowego systemu zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia.

Jak wiadomo, w związku z wejściem z dniem 1 października 2018 r. przepisów ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1668) oraz przepisów wprowadzających ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1669), począwszy od dnia 1 października 2018 r. zniesiona została instytucja minimum kadrowego. Jednakże, systematyczna ocena składu oraz jakości kadry nauczającej na danym kierunku studiów była elementem monitorowania standardów akademickich. Polegała na co najmniej dwukrotnym sprawdzeniu w ciągu roku akademickiego (przed rozpoczęciem semestru zimowego oraz przed rozpoczęciem semestru letniego) czy zachowane są wymogi Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów (Dz. U. poz. 1861).

Analizy i oceny kadry naukowo-dydaktycznej pod kątem zapewnienia minimum kadrowego dokonywał dziekan we współpracy z prodziekanami w oparciu o karty obciążeń dydaktycznych pracowników zatrudnionych na wydziale. Szczególny nacisk położony został na wymóg dotyczący minimalnej liczby godzin zajęć prowadzonych przez nauczycieli akademickich zatrudnionych w uczelni jako podstawowym miejscu pracy, do którego odnosi się art. 73 ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Obciążenia kadrowe dla wszystkich kierunków i poziomów kształcenia prowadzonych na Wydziale ustalono przed rozpoczęciem roku akademickiego 2018/2019 i dokonano powtórnego sprawdzenia ich prawidłowości przed rozpoczęciem semestru letniego 2018/2019.

*b) działalności naukowej nauczycieli akademickich na podstawie corocznych sprawozdań składanych w terminach wyznaczonych przez dziekana*

Zgodnie z Uchwałą Rady Wydziału Prawa z dnia 28.04.2006 r. (ze zm.), nauczyciele akademicy są zobowiązani do złożenia dziekanowi dwa razy w roku sprawozdania z prowadzonej przez nich działalności naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej. Sprawozdania niesamodzielnym pracowników naukowo-dydaktycznych opiniują kierownicy katedr lub zakładów.

W roku akademickim 2018/2019 systematyczna analiza i ocena kadry naukowo-

---

<sup>1</sup> Uchwała nr 1197 Rady Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 14 grudnia 2012 r. w sprawie monitorowania standardów akademickich w ramach wydziałowego systemu zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia.

dydaktycznej pod kątem działalności naukowej nauczycieli akademickich na podstawie corocznych sprawozdań składanych w terminach wyznaczonych przez dziekana polegała na zapoznaniu się ze złożonymi przez pracowników naukowych, naukowo-dydaktycznych oraz dydaktycznych sprawozdaniem, w których sprawozdawcy wskazywali na pozycje naukowe opublikowane w okresie sprawozdawczym oraz wskazywali liczbę uzyskanych punktów według zasad określonych w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej (Dz. U. poz. 392) oraz w oparciu o Komunikat MNiSW z dnia 25 stycznia 2017 r. w sprawie wykazu czasopism naukowych wraz z liczbą punktów przyznawanych za publikacje w tych czasopismach (<http://www.bip.nauka.gov.pl/wykaz-czasopism-naukowych/komunikat-w-sprawie-wykazu-czasopism-naukowych-wraz-z-liczba-punktow-przyznanych-za-publicacje-naukowe-w-tych-czasopismach-ustalony-na-podstawie-wykazow-ogloszonych-w-latach-2013-2016.html>).

Ocena działalności naukowej nauczycieli akademickich odbyła się dwukrotnie: w październiku 2018 r. oraz w lutym 2019 r. Nastąpiła ona, w szczególności, w oparciu o aktywność publikacyjną, kierowanie i wykonawstwo w projektach badawczych, uczestnictwo w konferencjach krajowych i międzynarodowych. W kilku wypadkach nauczyciele akademicy nie złożyli wymaganego sprawozdania. Wówczas dziekan wezwał ich do wywiązania się z tego obowiązku. W kilku przypadkach dziekan podjął działania mające na celu podniesienie aktywności naukowej nauczycieli akademickich poprzez odbycie indywidualnych rozmów oraz zwrócenie uwagi na potrzebę intensyfikacji działań naukowych.

#### *c) podnoszenia kwalifikacji zawodowych nauczycieli akademickich*

Podobnie, jak w poprzednich latach, tak też i w roku akademickim 2018/2019 systematyczna analiza i ocena kadry naukowo - dydaktycznej pod kątem podnoszenia kwalifikacji zawodowych nauczycieli akademickich odbywała się na podstawie corocznych sprawozdań składanych w terminach wyznaczonych przez dziekana i polegała na zapoznaniu się ze złożonymi przez nauczycieli akademickich sprawozdaniem, w których wskazywali oni na odbyte kursy (np. e-learning, kursy językowe, kursy z obsługi baz bibliograficznych - np. EBSCO czy baz danych – np. LEX, LEGALIS), szkolenia, udział w konferencjach krajowych i międzynarodowych, ich organizację, uczestnictwo w kongresach, sympozjach, zjazdach, forach, itp.

Ocena działalności nauczycieli akademickich pod kątem podnoszenia kwalifikacji

zawodowych odbyła się w październiku 2018 r. oraz w lutym 2019 r. W kilku wypadkach nauczyciele nie złożyli wymaganego sprawozdania, więc dziekan wezwał ich do wywiązania się z tego obowiązku. W kilku przypadkach podjął on działania mające na celu podniesienie aktywności poprzez odbycie indywidualnych rozmów oraz zwrócenie uwagi na potrzebę intensyfikacji działań pod kątem podnoszenia kwalifikacji zawodowych nauczycieli akademickich.

W ramach podnoszenia kwalifikacji najbardziej istotny jest rozwój naukowy pracowników, co potwierdzone jest uzyskaniem przez nich tytułu lub stopnia naukowego. W roku akad. 2018/2019 6 osób uzyskało stopień doktora, 2 osoby - stopień doktora habilitowanego, 1 osoba - tytuł profesora.

Podnoszenie kwalifikacji zawodowych nauczycieli odbywało się też poprzez przygotowywanie wniosków o finansowanie projektów badawczych i ich realizowanie. W roku akad. 2018/2019 na Wydziale Prawa realizowano 6 projektów badawczych – SONATA (1), OPUS (2), MINIATURA 2 (3).

- d) *obsady zajęć dydaktycznych przez nauczycieli akademickich pod kątem zgodności ich kwalifikacji zawodowych (specjalizacja naukowa, dorobek naukowy, doświadczenie zawodowe) z prowadzonymi zajęciami.*

Uwzględniając kwalifikacje zawodowe poszczególnych nauczycieli obsady zajęć dydaktycznych w roku akademickim 2018/2019 dokonywał dziekan wydziału w porozumieniu z kierownikami katedr i zakładów, którzy w razie stwierdzenia nieprawidłowości niezwłocznie podejmowali kroki, mające na celu wyeliminowanie tychże.

#### Wnioski (rekomendacje dla WSZiDJK):

Standardy akademickie na Wydziale Prawa UwB monitorowane są systematycznie we właściwy sposób. Proces ten odbywa się poprzez realizację wymogów nakładanych przez przepisy prawa, jak i stawianych przez dziekana. W ramach podnoszenia kwalifikacji zawodowych nauczycieli akademickich nadal należy dążyć do zwiększenia liczby efektywnie składanych wniosków o finansowanie projektów badawczych.

Realizacja rekomendacji WSZiDJK oraz USZiDJK z poprzedniego roku akademickiego:

Rekomendacja WSZiDJK zalecająca zwiększenie liczby składanych wniosków o finansowanie projektów badawczych została zrealizowana. Pracownicy wydziału brali udział w szkoleniach i spotkaniach na temat źródeł finansowania projektów badawczych.

## 2. OCENA PROCESU KSZTAŁCENIA

Ocena procesu kształcenia na Wydziale Prawa UwB odbywa się według kryteriów zawartych w § 4 Uchwały nr 1748 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 27 maja 2015 r. W roku akademickim 2018/2019 na Wydziale Prawa na potrzeby monitorowania procesu kształcenia opierającego się na analizie i ocenie programów kształcenia oraz ich realizacji Zarządzeniem Dziekana Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku powołano na wszystkich kierunkach studiów na dany rok akademicki odpowiednie Zespoły. Składają się one z co najmniej trzech nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na poszczególnych kierunkach. Zespoły te dokonują analizy i oceny:

- spójności koncepcji kształcenia,
- zgodności zakładanych efektów kształcenia z Krajowymi Ramami Kwalifikacji, ich spójności z treściami kształcenia i metodami dydaktycznymi,
- zgodności programu studiów (w tym form prowadzonych zajęć) z zakresem wiedzy i umiejętności niezbędnych do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia oraz dostosowania programu do specyfiki profilu i formy kształcenia,
- prawidłowości stosowanego systemu punktów ECTS wraz z analizą wykorzystania przez studentów/doktorantów/uczestników studiów podyplomowych możliwości stwarzanych przez ten system,
- zgodności sylabusów poszczególnych przedmiotów z programem studiów oraz zakładanymi efektami kształcenia,
- sposobu weryfikacji zakładanych efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych na każdym etapie kształcenia (np. adekwatności zakresu wymagań i form oceniania wobec zakładanych efektów kształcenia; dostępu studentów/doktorantów/uczestników studiów podyplomowych do informacji na temat stosowanych zasad oceniania)<sup>2</sup>,
- programu praktyk studenckich wraz z analizą efektów kształcenia uzyskanych podczas ich realizacji (t.j. wykonują zadania określone w § 4 ust. 2 pkt 1-6 i pkt 8 Uchwały nr 1748 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 27 maja 2015 r.).

Ponadto, Zespoły proponują ewentualne zmiany w programach kształcenia wynikające

---

<sup>2</sup> Zarządzenie nr 8 Dziekana Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 12 czerwca 2012 r. w sprawie weryfikacji zakładanych efektów kształcenia na kierunkach prowadzonych na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku.

z monitorowania karier zawodowych absolwentów oraz wyników analizy zgodności zakładanych efektów kształcenia z potrzebami rynku pracy. Zespoły po zakończonym roku akademickim, jednak nie później niż do dnia 15 września 2019 r. miały obowiązek przedłożyć dziekanowi sprawozdania dotyczące monitorowania procesu kształcenia na kierunkach prowadzonych na Wydziale Prawa. Następnie dziekan przedstawił Radzie Wydziału sprawozdanie dotyczące monitorowania procesu kształcenia na kierunkach prowadzonych na Wydziale Prawa w terminie do dnia 30 września 2019 r.

Na podstawie sprawozdań złożonych przez Zespoły do spraw monitorowania procesu kształcenia na wszystkich kierunkach studiów prowadzonych na Wydziale Prawa wyprowadzono szereg wniosków. Ustalono, że:

- w zakresie oceny spójności koncepcji kształcenia - koncepcje kształcenia na wszystkich kierunkach na Wydziale Prawa są spójne z misją Uniwersytetu w Białymstoku oraz znajdują odzwierciedlenie w jego strategii. W przyjętych koncepcjach kształcenia występują wszystkie wymagane elementy, w tym moduły kształcenia wraz z przypisanymi efektami kształcenia. Ponadto, wszystkie kierunki studiów są umiejscowione w obszarach kształcenia opisanych w Krajowych Ramach Kwalifikacji (KRK) i wpisują się w obszar kształcenia w zakresie nauk społecznych. Jednocześnie zarówno nazwy kierunków studiów, stopnie, profile, jak i formy studiów są spójne. Również ich określony profil kształcenia (ogólnoakademicki) jest spójny z określonymi efektami kształcenia.
- w zakresie oceny zgodności zakładanych efektów kształcenia z KRK, ich spójności z treściami kształcenia i metodami dydaktycznymi - występuje zgodność zakładanych efektów kształcenia z KRK na wszystkich kierunkach na Wydziale Prawa. Ze standardami kształcenia zgodne są liczby semestrów studiów oraz ogólna liczba punktów ECTS. Struktura programów studiów wyodrębnia takie moduły kształcenia, do których przypisane zostały efekty kształcenia oraz punkty ECTS uwzględniające wszystkie elementy pracy studenta niezbędne dla osiągnięcia zakładanych w standardach kształcenia efektów kształcenia. Potwierdza to spójność efektów kształcenia z treściami kształcenia oraz metodami dydaktycznymi.
- w zakresie zgodności programu studiów (w tym form prowadzonych zajęć) z zakresem wiedzy i umiejętności niezbędnych do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia oraz dostosowania programu do specyfiki profilu i formy kształcenia - programy studiów na wszystkich kierunkach studiów spełniają wymogi przewidziane w przepisach prawa.

Zakładane efekty kształcenia, w ich powiązaniu z treściami programowymi zawartymi w programach studiów oraz metodami dydaktycznymi, tworzą spójną i jednolitą całość. W ocenie Zespołów programy studiów są dostosowane do specyfiki profilu i formy kształcenia. Są też zgodne z zakresem wiedzy i umiejętności niezbędnych do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia. Przyjęte moduły kształcenia pozwalają osiągnąć wszystkie zakładane efekty kształcenia, zarówno w wymiarze wiedzy, jak i umiejętności. Budowa przeanalizowanych programów i zawartość poszczególnych modułów odpowiadają ogólnoakademickiemu profilowi studiów. Jednocześnie programy są dostosowane do oferowanych form kształcenia uwzględniając ich specyfikę. Zrealizowane w 2017 r. wytyczne ukierunkowane na umiędzynarodowienie wzmocniły relację między programem kształcenia a wiedzą i umiejętnościami koniecznymi do osiągnięcia zakładanych efektów.

- w zakresie prawidłowości stosowanego systemu ECTS wraz z analizą wykorzystania przez studentów/doktorantów/uczestników studiów podyplomowych możliwości stwarzanych przez ten system - liczba punktów ECTS w planach studiów na kierunkach jest odpowiednia do wymagań stosowanych w tym profilu studiów, a sposób wyliczania punktacji jest właściwy. Stosowany system umożliwia również indywidualizację procesu kształcenia oraz wymianę międzyuczelnianą. Liczba punktów ustalona dla odpowiednich przedmiotów odzwierciedla wkład pracy studenta wymagany do osiągnięcia efektów kształcenia. Wyraża on pracę własną, jak i realizowaną w ramach zajęć dydaktycznych na terenie uczelni oraz praktyk zawodowych. Obciążenia tego nakładu pracy uwzględniają również wycenę poszczególnych przedmiotów. Liczba punktów ECTS przyznanych studentowi za zaliczenie przedmiotu nie zależy od oceny uzyskanej przez studenta.
- w zakresie zgodności sylabusów poszczególnych przedmiotów z programem studiów oraz zakładanymi efektami kształcenia - znajdujące się w nich treści programowe, formy zajęć oraz metody dydaktyczne umożliwiają właściwą realizację wszystkich efektów kształcenia. Większość dostępnych sylabusów wskazuje efekty kształcenia przypisane poszczególnym przedmiotom w tzw. macierzy efektów kształcenia. W nielicznych występują całkowite braki wskazania efektów kształcenia. Bywa też, że efekty kształcenia wskazane są wyłącznie poprzez przywołanie ich symboli lub wskazane są inne efekty kształcenia niż te określone w tzw. macierzy. Zespoły sugerowały by unikać rozbudowywania listy efektów kształcenia w oderwaniu od liczby godzin dydaktycznych przeznaczonych na przedmiot, uwzględniania rodzaju zajęć, w ramach których dany efekt

ma być osiągnięty (wykład, ćwiczenia, seminarium), a także uwzględniania w ramach możliwości wyznaczonych liczbą godzin dydaktycznych oraz rodzajem zajęć różnorodnych metod dydaktycznych adekwatnych do zakładanych efektów. Zespoły dostrzegły, że na przestrzeni ostatnich lat nastąpiła poprawa jakości sylabusów w związku z ich dostosowaniem do wymogów wynikających z przepisów wewnętrznych Uniwersytetu w Białymstoku. W większości sylabusy są przygotowane właściwie i zawierają szczegółowe oraz wyczerpujące informacje. Wzrosła ilość sylabusów zamieszczanych w systemie USOS, aczkolwiek niektóre sylabusy wymagają korekty. Do najczęściej spotykanych błędów należą zbyt ogólne informacje dotycząc sposobów weryfikacji efektów kształcenia oraz form i warunków zaliczenia przedmiotu, a także uchybienia o charakterze technicznym (m.in. brak kodu przedmiotu, błędna nazwa przedmiotu, błędnie wskazane punkty ECTS, błędnie wskazana ilość godzin zajęć).

- w zakresie oceny sposobu weryfikacji zakładanych efektów kształcenia dotyczącej wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych na każdym etapie kształcenia - ten aspekt systemu jakości kształcenia zasadniczo należy ocenić pozytywnie. W zdecydowanej większości sylabusów zachowana jest adekwatność zakresu wymagań i form oceniania w stosunku do zakładanych efektów kształcenia. Zespoły ustaliły, że podstawową formą weryfikacji założonych do realizacji efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych jest na wszystkich kierunkach egzamin lub zaliczenie na ocenę. Z uwagi na dominację tej metody przy weryfikacji efektów na szczególną uwagę zasługuje jej forma. W tym zakresie Zespoły stwierdziły, że w sylabusach powinno znaleźć się precyzyjne określenie formy egzaminu. Jest to szczególnie istotne w przypadku egzaminów pisemnych. Wydaje się zasadnym, by w takich przypadkach umieszczać informację dotyczącą konkretnej formy takiego egzaminu (np. test, opisowe odpowiedzi na zadane pytania, rozwiązanie przypadku czy też esej, bądź inną postać egzaminu/zaliczenia). Dostrzegalne jest stosunkowo niewielkie zainteresowanie ze strony prowadzących zajęcia weryfikacją wiedzy w postaci ustnego egzaminu/zaliczenia. Zespoły nie rekomendują testów pisemnych ze względu na to, że „umożliwiają one jedynie weryfikację uzyskanej wiedzy, nie zaś umiejętności czy kompetencji”. Zespoły ponownie zwracały uwagę, że frekwencja na zajęciach nie powinna stanowić jedynego wymagania przy zaliczeniu, a jedynie jeden ze składników oceny końcowej. Zespoły negatywnie oceniły zaliczanie przedmiotów wyłącznie na podstawie części e-learningowej przedmiotu. Nauczanie z wykorzystaniem e-learningu stanowi jedynie część



godzin dla danego przedmiotów. Tym samym ostateczne zaliczenie przedmiotu musi uwzględniać pracę wykonaną w tzw. części stacjonarnej (na zajęciach). Zasadnym wydaje się również włączenie takich metod weryfikacji efektów, które umożliwiłyby bieżącą kontrolę postępów czynionych przez studenta zgodnie z etapem zaawansowania zajęć. (np. przygotowanie eseju, prezentacji czy też rozwiązanie przypadku itd.). Ten cel może być osiągnięty także przy wykorzystaniu (np. posiłkowym) platformy e-learningowej czy też poprzez tradycyjnie stosowane metody, np. „wejściówki” lub inne krótkie formy weryfikacji postępów w nauce. Zespoły zauważyły, że w części sylabusów efekty kształcenia zostały wskazane opisowo i wyczerpująco, wraz z przypisaniem poszczególnym efektom metod ich weryfikacji. W tych sylabusach, w metodach weryfikacji efektów kształcenia, zostało określone, które efekty i przy zastosowaniu jakiej metody podlegają ocenie. W takich przypadkach weryfikacja efektów kształcenia obejmuje wszystkie kategorie tych efektów (wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne) oraz wszystkie etapy kształcenia. Szczegółowe karty przedmiotu zawierają dane określające, które efekty podlegają sprawdzeniu oraz jakie są zasady i formy ich oceny. Występujące w nich braki i mankamenty dotyczyły braku wskazania efektów kształcenia lub ich sposobu weryfikacji. Z punktu widzenia zapewnienia skutecznej weryfikacji zakładanych efektów kształcenia pożądane byłoby urozmaicenie metod stosowanych przez prowadzących przedmioty. Wzbogacenie aktualnego instrumentarium weryfikacji efektów jest istotne w kontekście wymagania, aby do każdego zdefiniowanego efektu kształcenia przypisane były jasne kryteria i sposoby jego weryfikacji. Zatem jak, w konkluzjach swoich sprawozdań podkreśliły Zespoły, nadal należy dążyć do podniesienia jakości wypełnianych sylabusów. Ważna jest bowiem ich zupełność, prawidłowość zawartych treści, a także ich adekwatność do planów i programów studiów oraz dostęp do nich poprzez system USOS.

- w zakresie oceny programu praktyk studenckich wraz z analizą efektów kształcenia uzyskanych podczas ich realizacji - na wszystkich kierunkach (na których praktyki przewidziano) cele, program i zasady odbywania praktyk zostały właściwie skorelowane z pozostałymi elementami procesu kształcenia. Programy praktyk uwzględniają zarówno sferę działalności instytucji, w której student odbywa praktykę o charakterze techniczno-organizacyjnym (m.in. zasady obiegu dokumentacji; poznanie struktury organizacyjnej instytucji oraz przepisów regulujących działanie instytucji itd.), jak i sferę merytoryczną (m.in. zapoznanie się z przedmiotem działania instytucji, w której odbywa praktykę,

zapoznanie się z poszczególnymi czynnościami podejmowanymi w toku działania instytucji, poznanie praktycznych zastosowań przepisów stanowiących podstawę podejmowanych w instytucji czynności, podjęci próby przygotowania projektów pism i rozstrzygnięć w ramach postępowań prowadzonych w instytucji itd.). Ułatwienie studentom realizacji praktyk stanowi wprowadzony od roku akad. 2016/17 Regulamin Studenckich Praktyk Zawodowych na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku precyzujący kwestie dotyczące m.in. ich organizacji, rodzaju, okresu i terminów, jak też trybu zapisów na nie oraz ich zaliczenia.

Zespoły dokonały też analizy dotyczącej monitorowania karier zawodowych absolwentów Wydziału Prawa i analizy zgodności zakładanych efektów kształcenia z potrzebami rynku pracy. Na podstawie opracowania „Badanie Losów Absolwentów Uniwersytetu w Białymstoku rocznika 2017/2018. Raport z badań.”, będącego wynikiem badań ankietowych wśród absolwentów, wyprowadzono określone wnioski. Jak ustalono, w badaniu absolwentów Wydziału Prawa w roku akad. 2017/2018 uczestniczyły 163 osoby. Udział procentowy jego uczestników kształtował się następująco: Prawo - 38%, Administracja – 25%, Kryminologia - 21%, Bezpieczeństwo narodowe – 16%. Najlepiej stopień wykorzystania umiejętności nabytych podczas studiów w pracy zawodowej ocenili absolwenci Prawa (39%) i Administracji (28%), nieco słabiej – absolwenci Bezpieczeństwa narodowego (23%) i Kryminologii (6%). Absolwenci Wydziału Prawa, którzy mieli trudności w znalezieniu pracy, najczęściej skarżyli się na brak doświadczenia, brak ofert na lokalnym rynku pracy, a także na brak odpowiednich kwalifikacji lub nieatrakcyjne warunki zatrudnienia. Absolwenci kierunku Administracja wskazywali również na stopień niepełnosprawności, nepotyzm, wykorzystywanie znajomości, czy ustawianie konkursów na aplikowane stanowisko. Ankietowani po Kryminologii wskazywali również na znajomości, czy nepotyzm, ale także na to, że trudnością dla pracodawcy może być posiadanie małego dziecka. Absolwenci Prawa skarżyli się, że trudnością też może być niskie wynagrodzenie, zbyt wysokie wykształcenie, a także status studenta, a absolwenci kierunku Bezpieczeństwo narodowe – na brak odpowiednich kwalifikacji i brak doświadczenia. Wśród absolwentów Wydziału Prawa najczęściej osoby po Administracji (33%) oraz Bezpieczeństwie narodowym (27%) były zdania, że ukończone studia przygotowały ich pod względem praktycznym do wykonywania zawodu. Większość respondentów, którzy mają dyplom z Kryminologii (63%) oraz Prawa (56%) mają inną opinię na dany temat. Absolwenci Wydziału Prawa wyżej oceniają przygotowanie teoretyczne, tj. Administracja – 50%, Prawo - 44%, Kryminologia -

34%, Bezpieczeństwo narodowe – 34%. Absolwenci są zdania, że ukończone studia pomogły im w rozwinięciu umiejętności specjalistycznych związanych z kierunkiem studiów, przy czym - po Administracji (38%), Bezpieczeństwie narodowym (42%), Kryminologii (26%), Prawie (10%). Większość osób, które ukończyły Wydział Prawa jest zdania, że studia nie pomogły im w rozwinięciu kompetencji związanych z językami obcymi. Absolwenci Bezpieczeństwa narodowego (58%), Kryminologii (62%) oraz Prawa (73%) w większości są zdania, że ukończone studia nie pomogły im w rozwinięciu kompetencji informatycznych. Tylko 38% ankietowanych, którzy ukończyli Administrację miało na ten temat inną opinię. Większość absolwentów Wydziału Prawa pozytywnie oceniła pomoc w rozwinięciu umiejętności interpersonalnych. Najbardziej zadowoleni są z tego ankietowani posiadający dyplom z Bezpieczeństwa narodowego (61%) oraz Administracji (48%), a nieco mniej - respondenci, którzy ukończyli Kryminologię (37%) oraz Prawo (32%).

Ponadto, w ramach realizacji § 4 ust. 2 pkt 7 Uchwały nr 1748 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 27 maja 2015 r. przewidującego ocenę systemu weryfikacji końcowych efektów kształcenia (procesu dyplomowania), od 2012 r. obowiązują odpowiednie rozwiązania przyjęte Uchwałą Rady Wydziału<sup>3</sup>. W szczególności: określają one terminy składania przez promotorów w dziekanatach wykazu tematów prac dyplomowych studentów ostatniego roku studiów przygotowujących w danym roku akademickim prace magisterskie i licencjackie do ich obrony, tryb zatwierdzania tematów prac dyplomowych, a także podstawy i tryb dokonywanej oceny samodzielności pracy. Przyjęto, że przy wykorzystaniu dostępnych środków do czuwania nad samodzielnością przygotowywanej pracy dyplomowej jest zobowiązany jej promotor. Obecnie tym celu wykorzystuje on Jednolity System Antyplagiatowy. Powyższa uchwała dotyczy też sposobu powoływania przez dziekana komisji egzaminu dyplomowego (zgodnie z § 46 ust. 3 Regulaminu studiów) oraz terminu egzaminu dyplomowego (zgodnie z § 46 ust. 4 Regulaminu studiów)<sup>4</sup>. Natomiast zasady przeprowadzania egzaminu dyplomowego zostały określone Uchwałą Rady Wydziału Prawa z dnia 8 grudnia 2006 r. w sprawie przeprowadzania egzaminów dyplomowych. Zgodnie z w/w wymogami wszyscy promotorzy zrealizowali swój obowiązek związany z dostarczeniem do dziekanatów tematów prac dyplomowych.

W ramach realizacji § 4 ust. 3 i ust. 4 Uchwały nr 1748 Senatu Uniwersytetu w

---

<sup>3</sup> Uchwała nr 1198 Rady Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 14 grudnia 2012 r. w sprawie systemu weryfikacji końcowych efektów kształcenia dotyczących procesu dyplomowania.

<sup>4</sup> Także: Komunikat nr 2 Dziekana Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 5 marca 2014 r. w sprawie warunków przystąpienia do egzaminu dyplomowego.

Białymstoku z dnia 27 maja 2015 r. na Wydziale od 2012 r. obowiązują procedury zatwierdzania, monitorowania programów i ich efektów<sup>5</sup>. Przy tegorocznej analizie i ocenie programów kształcenia przez odpowiednie zespoły zgodnie z powołaną Uchwałą były brane pod uwagę wyniki analiz z Raportu obejmującego badanie losów Absolwentów UwB z rocznika 2017/2018, zawierającego analizy dotyczące monitorowania karier zawodowych absolwentów Wydziału Prawa, a także wyniki analizy zgodności zakładanych efektów kształcenia z potrzebami rynku pracy.

Podjęte przez Wydział Prawa działania w procesie kształcenia<sup>6</sup>, w opinii 312 badanych (co stanowi 9,9% uprawnionych), tj. studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych, zarówno jednolitych magisterskich, jak i I, II stopnia oraz doktorantów, a także słuchaczy studiów podyplomowych przyniosły następujące rezultaty. Przedstawiają je poniższe tabele.

Tabela nr 1. Ogólna ocena kierunków studiów w opinii studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych Wydziału Prawa (wyniki zbiorcze)

Ogólna ocena kierunków studiów	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Ani tak, ani nie	Raczej nie	Zdecydowanie nie
	[%] badanych				
A) Czy biorąc pod uwagę wszystkie możliwe do pomyślenia aspekty procesu kształcenia, jesteś zadowolony(a) z odbywanych studiów?	34,08	45,34	11,58	6,43	2,57
B) Czy uważasz, że dostępność i jakość pomocy naukowych i specjalistycznego sprzętu jest wystarczająca?	23,05	49,68	13,31	10,06	3,90
C) Czy uważasz, że sposób prowadzenia zajęć i metody nauczania są na ogół odpowiednie?	25,08	54,07	12,05	7,17	1,63
D) Czy uważasz, że oferta wyboru przedmiotów dodatkowych (fakultetów, wykładów monograficznych itp.) jest wystarczająca?	24,10	36,81	18,89	15,64	4,56
E) Czy uważasz, że na Twoich studiach powinno być więcej zajęć praktycznych niż obecnie?	51,99	22,52	14,57	8,61	2,32
F) Czy zależałoby Ci na tym, by intensywność nauki na Twoim kierunku była większa niż obecnie?	13,11	14,75	34,43	28,52	9,18

<sup>5</sup> Zarządzenie nr 7 Dziekana Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 12 czerwca 2012 r. w sprawie procedur zatwierdzania, monitorowania programów i efektów kształcenia z potrzebami rynku pracy na kierunkach prowadzonych na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku.

<sup>6</sup> Informacje pochodzą z opracowania wyników badań ankietowych przeprowadzonych wśród studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych Wydziału Prawa poprzez system USOS z wykorzystaniem kwestionariusza „Ankieta ewaluacyjna” stanowiącego poprzednio Załącznik nr 3 Uchwały nr 1748 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 27 maja 2015 r. Stan na 01.09.2019 r. Ze względu na fakt, że system USOS nie jest w stanie wygenerować informacji dla poszczególnych form studiów i poziomów kształcenia zostały one podane łącznie (wyniki zbiorcze).

Wyniki zbiorcze ukazują, że zdecydowana większość badanych bardzo pozytywnie ocenia swój kierunek studiów. Z odbywanych studiów (zdecydowanie tak i raczej tak) zadowolonych jest 79,42% badanych. Za odpowiednie sposoby prowadzenia zajęć i metod nauczania uważa 79,15%. Na potrzebę większej ilości zajęć praktycznych wskazuje 74,51%. Jako wystarczającą dostępność i jakość pomocy naukowych i specjalistycznego sprzętu ocenia 72,73%. Jako wystarczającą ofertę wyboru przedmiotów dodatkowych ocenia 60,91%. Na większej intensywności nauki na kierunku zależy 27,86% badanych.

Tabela nr 2. Ocena poszczególnych elementów procesu dydaktycznego w opinii studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych Wydziału Prawa (wyniki zbiorcze)

Ocena poszczególnych elementów procesu dydaktycznego	Bardzo dobrze	Dobrze	Przeciętnie	Źle	Bardzo źle	Nie dotyczy*
	[%] badanych					
A) Wykłady obowiązkowe	30,74	34,63	17,80	3,24	1,29	12,30
B) Ćwiczenia i konwersatoria obowiązkowe	30,72	44,77	11,44	0,65	1,31	11,11
C) Seminaria i proseminaria	37,38	19,67	3,93	0,66	0,33	38,03
D) Przedmioty fakultatywne	24,26	32,13	16,72	3,28	0,98	22,62
E) Lektoraty	24,92	32,56	13,62	3,32	1,00	24,58
F) Warsztaty i laboratoria	10,67	10,67	4,33	0,67	0,00	73,67
G) Praktyki i zajęcia poza uczelnią	18,39	18,06	6,02	2,68	1,67	53,18
H) Sensowność i przydatność prac zadawanych do samodzielnego przygotowania lub opracowania	19,60	29,90	27,24	4,98	2,33	15,95
I) Indywidualne konsultacje	36,18	30,92	9,87	1,32	0,66	21,05

\* - Nie dotyczy- oznacza brak tego rodzaju zajęć podczas studiów badanych.

Wyniki zbiorcze ukazują, że spośród form zajęć prowadzonych na Wydziale Prawa badani najwyżej (bardzo dobrze oraz dobrze) ocenili ćwiczenia i konwersatoria (75,49%), indywidualne konsultacje (67,10%) i wykłady obowiązkowe (65,37%), a w następnej kolejności - lektoraty (57,48%), seminaria i proseminaria (57,05%), przedmioty fakultatywne (56,39%), sensowność i przydatność prac zadawanych do samodzielnego przygotowania lub opracowania (49,5%).

W toku badań część studentów wskazywała też na możliwości zmian w celu poprawy

ogólnej jakości kształcenia na Wydziale Prawa. Dotyczyły one potrzeb:

- wprowadzenia większej ilości zajęć praktycznych (Prawo i Kryminologia)
- wprowadzenia większej ilości godzin zajęć z prawa cywilnego i prawa własności intelektualnej (Prawo) oraz z kryminalistyki (Kryminologia)
- zamiany kolejności przedmiotów z zakresu zobowiązań i postępowania podatkowego oraz z zakresu kontroli i zaskarżania decyzji podatkowych (Prawo)
- zwiększenia liczby godzin przedmiotów fakultatywnych
- zmniejszenia liczby zajęć e-learningowych na rzecz zajęć stacjonarnych
- wprowadzenia lektoratów na II., III., IV., V. roku studiów na kierunku Prawo
- wprowadzenia większej ilości ćwiczeń
- ograniczenia ilości przedmiotów podobnych (II. stopień Kryminologii)
- zmiany w sposobie wyboru przedmiotów fakultatywnych polegającej na uruchamianiu przedmiotów wybranych nawet przez niewielką liczbę studentów
- prowadzenia ćwiczeń wyłącznie w formie aktywnej, a nie w formie wykładu
- zmiany planu studiów na kierunku Prawo, w taki sposób, by V. rok był poświęcony wyłącznie przygotowaniu pracy magisterskiej
- wprowadzenia na studiach doktoranckich wyboru lektoratu oraz większego wyboru/katalogu konwersatoriów związanych z metodologią badań (np. statystyka)
- wprowadzenia wszystkich sylabusów do USOSa i ich stałej aktualizacji
- zmiany systemu przyznawania stypendiów za średnią ocen
- zatrudnienia większej liczby wykładowców – praktyków
- eliminacji przyzwolenia ściągania tolerowanego przez niektórych wykładowców
- poprawy relacji prowadzących zajęcia ze studentami (niekulturalne zachowania niektórych wykładowców, brak ich obiektywizmu przy ocenianiu)
- udostępniania studentom informacji na temat losów absolwentów kierunku Kryminologia
- publikowania raportów z badań ankietowych, udziału studenta w zespole analizującym ankietę, gratyfikacji dla studentów wypełniających ankietę i zapewnienia studentów o anonimowości ankiet.

#### Wnioski (rekomendacje dla WSZiDJK):

Dokonane na wszystkich kierunkach studiów prowadzonych na Wydziale Prawa przez Zespoły oceny monitorowania procesu kształcenia w roku akademickim 2018/2019 wskazują

zasadniczo na dbałość wydziału o jego jakość.

Wysoko proces kształcenia na Wydziale Prawa oceniają też studenci, doktoranci i słuchacze studiów podyplomowych. Wyniki badań ankietowych wskazują, że, jak w poprzednich latach, znaczna większość badanych jest zadowolona z odbywanych studiów. Doceniają oni wysoki poziom zdecydowanej większości elementów procesu kształcenia.

Na potrzeby doskonalenia procesu kształcenia uwagi i propozycje zgłoszone przez studentów zostaną poddane analizie.

Realizacja rekomendacji WSZiDJK oraz USZiDJK z poprzedniego roku akademickiego:

Władze dziekańskie dokonały analizy wniosków i postulatów zgłaszanych przez studentów w ubiegłym roku. W ramach realizacji rekomendacji WSZiDJK z poprzedniego roku akademickiego większość z nich została zrealizowana.

W szczególności, w ramach dążenia do ograniczenia niedociągnięć głównie w zakresie pełnego i prawidłowego opracowywania sylabusów przez prowadzących zajęcia niedociągnięcia w tym zakresie postarano się wyeliminować poprzez wprowadzenie obowiązku umieszczenia sylabusu w wersji elektronicznej w systemie USOS, co pozwala na ich szybką weryfikację i bieżące uzupełnianie.

Zgłaszany postulat „wprowadzenia większej ilości zajęć praktycznych (pism procesowych, rozwiązywanie kasusów, udział w symulacji rozpraw, analiza orzecznictwa, przygotowywanie opinii prawnych, sporządzanie projektów umów) oraz, by na kierunku Kryminologia bardziej rozwijać umiejętności komunikacyjne i negocjacyjne, organizować więcej spotkań z praktykami, np. kryminalistykami” został zrealizowany. W planie studiów prawniczych realizowanym od 2016 r. są takie przedmioty jak: Sporządzanie pism procesowych w sprawach karnych, Sporządzanie pism procesowych w sprawach cywilnych, Sporządzanie pism procesowych w sprawach administracyjnych, Sporządzanie wniosków grantowych; Metodologia rozwiązywania kasusów (Case Law); Projektowa metoda pracy. Oprócz tego, w sylabusach wielu przedmiotów kierunkowych uwzględnia się elementy praktyczne. Poza programem studiów postulat ten jest realizowany m.in. poprzez organizację symulacji rozpraw sądowych oraz poprzez projekt „Kuźnia Kompetencji studentów Wydziałów Ekonomii i Zarządzania oraz Prawa Uniwersytetu w Białymstoku”, który jest realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Osi Priorytetowej III Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju, Działanie 3.1 Kompetencje w szkolnictwie wyższym (okres realizacji projektu: 01.08.2017 r. – 31.07.2020 r.) – w ramach projektu

przewidziano m.in. prace projektowe realizowane u pracodawców, z którymi UwB prowadzi sformalizowaną i udokumentowaną ponad 12-miesięczną współpracę w zakresie praktycznych elementów kształcenia i w nowych firmach o profilu działania zgodnym ze specyfiką kierunku studiów oraz wiarygodnych merytorycznie i finansowo. Ponadto, studenci mogą uczestniczyć w symulacjach rozpraw sądowych, warsztatach i konferencjach podnoszących wiedzę i umiejętności praktyczne uczestników. Przedsięwzięcia te mają charakter dobrowolny, a ich organizacja odbywa się zazwyczaj przy wsparciu Wydziału Prawa UwB. Ponadto, w planie studiów na kierunku Kryminologia realizowane są przedmioty związane z rozwijaniem umiejętności komunikacyjnych i negocjacyjnych – są to: Komunikacja interpersonalna lub Techniki mediacyjne - I stopień; Techniki negocjacyjne lub Komunikacja społeczna - II stopień. Spotkania z praktykami z obszaru kryminologii i kryminalistyki są organizowane przez koła naukowe i pracowników Wydziału (w szczególności Katedry Prawa Karnego i Kryminologii oraz Międzynarodowego Centrum Badań i Ekspertyz Kryminologicznych).

Kolejny postulat dotyczący „dokonania zmian w programach studiów (zmniejszenie liczby powtarzających się przedmiotów na drugim stopniu studiów względem pierwszego stopnia; zmiana zakresu zajęć wychowania fizycznego na bardziej przygotowujące do testów sprawnościowych; wyeliminowanie z programu studiów na V roku przedmiotów, które mogą być w ofercie przedmiotów specjalizacyjnych, np. prawo rolne; zwiększenie liczby godzin niektórych przedmiotów, np. prawo cywilne, prawo własności intelektualnej; wprowadzenie większej liczby przedmiotów specjalizacyjnych; wprowadzenie praktyk także na II stopniu studiów)” został zrealizowany częściowo. W odpowiedzi na niego należy stwierdzić, że w planach studiów nie ma na drugim stopniu przedmiotów, które są na pierwszym stopniu (oczywiście oprócz języka obcego). Ponadto, zakres zajęć wychowania fizycznego zależy w dużej mierze od prowadzącego, który dostosowuje intensywność i wymagania do wszystkich studentów uczestniczących w zajęciach. Studenci mogą uczestniczyć w zajęciach dodatkowych, by podnosić swoją wydolność w kierunku testów sprawnościowych do różnych formacji. Z kolei, Prawo rolne zostało przeniesione na rok IV, pozostając przedmiotem obowiązkowym. Od roku akademickiego 2019/2020 zgodnie z nowym planem studiów przedmiot ten będzie realizowany w mniejszym wymiarze godzinowym (wcześniej 70 godz., obecnie 40) i w innej formie (wcześniej wykład i ćwiczenia, aktualnie konwersatorium). Zgodnie z nowym planem studiów, poza prawem cywilnym cz. III, wszystkie przedmioty na V roku będą realizowane od roku akademickiego 2019/2020 w formie konwersatoriów.



Ponadto, zwiększono liczbę godzin niektórych przedmiotów (np. Prawo cywilne cz. II – realizowano w wymiarze 80 godz., aktualnie 100 godz.; Prawo cywilne cz. III – realizowano w wymiarze 58 godz., aktualnie 70 godz.; Prawo podatkowe - realizowano w wymiarze 58 godz., aktualnie 85 godz., Prawo gospodarcze publiczne - realizowano w wymiarze 58 godz., aktualnie 70 godz.; przedmiot Prawo własności intelektualnej nie uległ zwiększeniu, lecz jest realizowany w formie konwersatorium w wymiarze 30 godz.). Plany studiów prawniczych uwzględniają wiele bloków przedmiotów do wyboru, a oferta przedmiotów specjalizacyjnych również jest szeroka – jednak uruchamia się tylko te przedmioty, gdzie jest największe zainteresowanie studentów. Analizowano również wprowadzenie praktyk także na II stopniu studiów, jednak zrezygnowano z tego pomysłu wskutek konsultacji wewnętrznych.

Został też zrealizowany postulat „podniesienia jakości zajęć dydaktycznych (unowocześnienie metod nauczania, mniej wymagania treści na pamięć; więcej dyskusji, burzy mózgów, swobodnej wymiany myśli; podniesienie jakości lektoratów; częstsze hospitacje zajęć prowadzonych przez doktorantów; uaktualnienie sylabusów)”. Odnosząc się do niego należy stwierdzić, że poziom jakości zajęć dydaktycznych zależy w dużej mierze od prowadzących. Stosowane style i metody nauczania uzależnione są od specyfiki danego przedmiotu, a prowadzący powinni jak najlepiej dopasować je do wymagań przedmiotowych i możliwości studentów, bez uszczerbku dla jakości. Koordynatorzy przedmiotów, kierownicy katedr i władze Wydziału Prawa starają się na bieżąco reagować na sugestie studentów i – zdając się na własne doświadczenia naukowe i praktyczne – uczulają prowadzących zajęcia na problematyczne kwestie. Odnosi się to również do aktualności sylabusów. Hospitacje zajęć prowadzonych przez doktorantów są prowadzone zgodnie z wymogami wewnętrznymi UwB. Istnieje również możliwość przeprowadzenia dodatkowych hospitalizacji (*ad hoc*) w przypadku zgłoszenia nieprawidłowości w przeprowadzaniu zajęć.

Postulat „poprawy stosunku prowadzących zajęcia do studentów (wyeliminowanie niesłowności, braku jasnych reguł i kryteriów zaliczenia, braku określenia formy egzaminu bądź jej zmiana bez podania informacji studentom)” został zrealizowany. W przypadku otrzymania sygnału o problemach studentów z prowadzącymi zajęcia, władze Wydziału reagują na bieżąco, wyjaśniając sytuację ze studentami i prowadzącymi zajęcia. Najczęściej ma to miejsce podczas spotkań właściwego prodziekana z prowadzącym zajęcia lub podczas oceny pracownika.

Zrealizowany został też postulat „większej aktywizacji studentów wszystkich kierunków na rzecz udziału w konkursach i konferencjach naukowych”. Studenci są

informowani przez prowadzących zajęcia o istotnych wydarzeniach organizowanych na Wydziale Prawa. Informacje o wszystkich wydarzeniach, w tym konferencjach i konkursach, są na bieżąco umieszczane na stronie internetowej Wydziału oraz właściwym profilu na portalu społecznościowym Facebook. Zazwyczaj wydarzenia są adresowane do studentów wszystkich kierunków, choć tematycznie dominują te o charakterze prawniczym.

### 3. OCENA JAKOŚCI ZAJĘĆ DYDAKTYCZNYCH

Ocena jakości zajęć dydaktycznych na Wydziale Prawa UwB odbywa się według kryteriów zawartych w § 5 Uchwały nr 1748 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 27 maja 2015 r. Dokonywana jest ona w oparciu o analizę protokołów hospitacji<sup>7</sup> zajęć oraz o analizę wyników ankietowania dotyczących oceny jakości zajęć dydaktycznych<sup>8</sup>.

#### 1. Analiza protokołów hospitacji zajęć

Zgodnie z § 6 Uchwały nr 1748 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 27 maja 2015 r. hospitacje zajęć dydaktycznych przeprowadzone zostały przez kierowników katedr/zakładów lub przez osoby upoważnione przez dziekana. Były one niezapowiedziane, odbyły się w dowolnym terminie zajęć w ciągu semestru. Z hospitacji sporządzone zostały protokoły, który zostały omówione z ocenianym nauczycielem, a następnie przekazane dziekanowi Wydziału Prawa.

W roku akademickim 2018/2019 kierownicy katedr/zakładów lub wyznaczeni przez dziekana Wydziału Prawa pracownicy samodzielni dokonali hospitacji 11 osób. Oceniono zajęcia 1 magistra i 10 doktorów. Dokonano hospitacji ćwiczeń (5 osób), konwersatorium (1 osoba) i wykładów (5 osób).

Z analizy protokołów hospitacji wynika, że u 6 pracowników, zarówno przygotowanie zajęć, ich realizacja oraz kontakt prowadzącego ze studentami zostały ocenione przez hospitujących jako wyróżniające. U pozostałych 5 pracowników wymienione elementy oceny, w większości, zasługiwały na oceny wyróżniające z niewielką liczbą pozytywnych.

Wobec 7 pracowników hospitujący nie zgłosili żadnych uwag w protokołach. Wobec pozostałych zawarli głównie pochwały. Hospitujący chwalili prowadzących za: bardzo dobry

---

<sup>7</sup> Badania zostały przeprowadzone z wykorzystaniem „Protokołu hospitacji zajęć dydaktycznych na Wydziale...” stanowiącego Załącznik nr 1 Uchwały nr 1748 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 27 maja 2015 r.

<sup>8</sup> Badania zostały przeprowadzone z wykorzystaniem kwestionariusza „Ankieta oceny jakości zajęć dydaktycznych”. stanowiącego Załącznik nr 2 Uchwały nr 1748 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 27 maja 2015 r. Stan na 01.09.2019 r.

kontakt ze studentami, aktywną postawę podczas zajęć, aktywizację wszystkich obecnych na zajęciach, bardzo dobre merytoryczne przygotowanie do zajęć. Zawarli też szczegółowe odniesienia dotyczące problematyki przedmiotu wykładanego przez hospitolanego.

Wobec 8 pracowników hospitujący nie zgłosili żadnych zaleceń. Wobec pozostałych dotyczyły one, w szczególności, potrzeby zwolnienia tempa prowadzonych zajęć, które powinno być dostosowane do możliwości studentów. Zawarli też szczegółowe odniesienia dotyczące problematyki przedmiotu wykładanego przez hospitolanego.

## 2. *Analiza wyników ankietowania dotyczących oceny jakości zajęć dydaktycznych*

Badania wśród studentów i doktorantów odbyły się zgodnie z § 7 ust. 1 Uchwały nr 1748 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 27 maja 2015 r., natomiast wśród słuchaczy studiów podyplomowych – na podstawie uchwały Rady Wydziału<sup>9</sup>.

Na podstawie Zarządzenia Dziekana Wydziału Prawa<sup>10</sup> ankietowanie badanych odbyło się w formie elektronicznej poprzez wykorzystanie systemu USOS. Badanie było anonimowe i dobrowolne. Następnie upoważniony przez dziekana pracownik Pracowni Komputerowej dokonał generowania danych z systemu USOS i ich przygotowania statystycznego. W dalszej kolejności przewodnicząca wydziałowego zespołu do spraw zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia dokonała merytorycznego opracowania wyników badań ankietowych. Ogólne wyniki badania ankietowego udostępniane są prowadzącym zajęcia przez dziekana podczas ocen okresowych, a szczegółowe wyniki są dostępne są pracownikom w systemie USOS tuż po zakończeniu sesji poprawkowej w semestrze letnim.

W roku akad. 2018/2019 wśród studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych dokonano badań ankietowych w zakresie oceny jakości zajęć dydaktycznych prowadzonych przez wszystkich pracowników. Poprzez system USOS udział w badaniach wzięło 1 159 osób, co stanowi 34,1% uprawnionych. Wypełnili oni 7 018 kwestionariuszy ankiet, co stanowi 13,4 % liczby ankiet możliwych do wypełnienia. Wyniki analizy zawarto w poniższych tabelach.

---

<sup>9</sup> Uchwała nr 1196 Rady Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 14 grudnia 2012 r. w sprawie zasad ankietowania słuchaczy studiów podyplomowych w ramach wydziałowego systemu zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia.

<sup>10</sup> Zarządzenie nr 12 Dziekana Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 17 grudnia 2012 r. w sprawie zasad opracowywania danych uzyskanych w ankietyzacji w ramach wydziałowego systemu zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia.

Tabela nr 3. Ocena jakości zajęć dydaktycznych w opinii studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych Wydziału Prawa w roku ak. 2018/2019 (wyniki zbiorcze)

Przygotowanie prowadzącego do zajęć	Punktualność prowadzącego	Klarowność wykładanego materiału	Pomysłowość metod przekazywania wiedzy	Nastawienie do studenta (życzliwość)	Dostępność w trakcie dyżurów	Jasność kryteriów zaliczenia	Obiektywność oceniania	Inspirowanie do samodzielnego myślenia	Poziom stawianych wymagań
4,75	4,76	4,60	4,43	4,69	4,78	4,68	4,71	4,55	wysoki – 59,11% średni – 17,32% niski – 23,57%

Jak wynika z Tabeli nr 3 wszystkie aspekty pracy wykładowców wpływające na jakość prowadzonych przez nich zajęć ocenione zostały wysoko, przy czym najwyżej – dostępność w trakcie dyżurów, przygotowanie do zajęć oraz punktualność prowadzącego.

Tabela nr 4. Ocena jakości zajęć dydaktycznych w opinii studentów Wydziału Prawa w podziale na kierunki

	Przygotowanie prowadzącego do zajęć	Punktualność prowadzącego	Klarowność wykładanego materiału	Pomysłowość metod przekazywania wiedzy	Nastawienie do studenta (życzliwość)	Dostępność w trakcie dyżurów	Jasność kryteriów zaliczenia	Obiektywność oceniania	Inspirowanie do samodzielnego myślenia	Poziom stawianych wymagań
Prawo	4,72	4,71	4,53	4,33	4,61	4,74	4,62	4,64	4,45	wysoki-60,20% średni-17,76% niski-22,04%
Administracja	4,80	4,80	4,65	4,51	4,74	4,83	4,72	4,75	4,61	wysoki-59,18% średni-19,39% niski-21,43%
Bezpieczeństwo narodowe	4,78	4,79	4,68	4,48	4,70	4,76	4,71	4,73	4,59	wysoki-64,15% średni-11,32% niski-24,53%
Kryminologia	4,64	4,68	4,50	4,31	4,62	4,72	4,62	4,64	4,50	wysoki-49,50% średni-14,85% niski-35,64%

Dane zawarte w Tabeli nr 4 wskazują, że najwyżej studenci ocenili:

- na kierunku Prawo - dostępność w trakcie dyżurów, przygotowanie prowadzącego do zajęć oraz punktualność;
- na kierunku Administracja - dostępność w trakcie dyżurów, punktualność i przygotowanie prowadzącego do zajęć oraz obiektywność oceniania;
- na kierunku Bezpieczeństwo narodowe – punktualność, przygotowanie prowadzącego do zajęć oraz dostępność w trakcie dyżurów;
- na kierunku Kryminologia – dostępność w trakcie dyżurów punktualność oraz przygotowanie prowadzącego do zajęć i obiektywność oceniania.

Na większości kierunków wymienione aspekty jakości zajęć dydaktycznych zostały wysoko ocenione przez studentów. Najniżej studenci wszystkich kierunków zgodnie ocenili pomysłowość metod przekazywania wiedzy.

Tabela nr 5. Ocena jakości zajęć dydaktycznych w opinii doktorantów Wydziału Prawa

Przygotowanie prowadzącego do zajęć	Punktualność prowadzącego	Klarowność wykładanego materiału	Pomysłowość metod przekazywania wiedzy	Nastawienie do studenta (życzliwość)	Dostępność w trakcie dyżurów	Jasność kryteriów zaliczenia	Obiektywność oceniania	Inspirowanie do samodzielnego myślenia	Poziom stawianych wymagań
4,79	4,83	4,70	4,67	4,74	4,77	4,71	4,75	4,76	wysoki-75,00% średni-16,67% niski-8,33%

Jak wynika z Tabeli nr 5 wszystkie aspekty pracy wykładowców wpływające na jakość prowadzonych przez nich zajęć na studiach doktoranckich ocenione zostały bardzo wysoko, przy czym najwyżej - punktualność prowadzącego, przygotowanie prowadzącego oraz dostępność w trakcie dyżurów.

Tabela nr 6. Ocena jakości zajęć dydaktycznych w opinii słuchaczy studiów podyplomowych Wydziału Prawa

Przygotowanie prowadzącego do zajęć	Punktualność prowadzącego	Klarowność wykładanego materiału	Pomysłowość metod przekazywania wiedzy	Nastawienie do studenta (życzliwość)	Dostępność w trakcie dyżurów	Jasność kryteriów zaliczenia	Obiektywność oceniania	Inspirowanie do samodzielnego myślenia	Poziom stawianych wymagań
4,86	4,94	4,81	4,73	4,91	4,95	4,89	4,95	4,81	wysoki-58,06% średni-22,58% niski- 19,35%

Dane zawarte w Tabeli nr 6 ukazują, że wszystkie aspekty pracy wykładowców wpływające na jakość prowadzonych przez nich zajęć na studiach podyplomowych ocenione zostały bardzo wysoko, przy czym najwyżej – obiektywność oceniania i dostępność w trakcie dyżurów, punktualność prowadzącego oraz nastawienie do studenta.

Z analizy kwestionariuszy ankiet wynika, że znaczną część zajęć badani studenci, doktoranci i słuchacze studiów podyplomowych ocenili bardzo pozytywnie. Podkreślili, że najczęściej prowadzący zajęcia są wspianymi, rzetelnymi, wyjątkowymi i prostudenckimi wykładowcami. Są postrzegani jako: bardzo kompetentni, kulturalni, sympatyczni, życzliwi, uśmiechnięci, otwarci, o miłym usposobieniu, punktualni, przygotowani merytorycznie, pomocni, mądrzy, wyrozumiali, cierpliwi, charyzmatyczni, z poczuciem humoru, traktujący studentów z szacunkiem. Niektórzy są surowi, ale, w ocenie badanych, sprawiedliwi. Cechuje ich rzeczowość, konsekwencja, a zarazem empatia i wyrozumiałość. Są otwarci na pomoc studentom. Mają proedukacyjne podejście. Potrafią zaciekać oraz zmotywować do samodzielnego myślenia, a także w sposób praktyczny i zrozumiały dla studenta przedstawić poszczególne zagadnienia oraz bardzo przystępnie wyjaśnić zagnatwany materiał. W ocenie badanych posiadają ogromną, imponującą wiedzę, zarówno teoretyczną jak i praktyczną. Podchodzą do swoich obowiązków profesjonalnie i rzetelnie. Posiadają dar zainteresowania studenta tematem wykładu. Swą wiedzę przekazują w przystępny, konkretny sposób, wobec czego „wykład był czystą przyjemnością”. Potrafią wytłumaczyć skomplikowane kwestie. Według badanych, wymogi prowadzących są duże zarówno od nich, jak i od siebie.

Najczęściej z pasją, chęcią i zaangażowaniem prowadzą zajęcia. Cechuje je zrozumiały i płynny przekaz ze względu na umiejętność wzbudzenia zainteresowania studenta

omawianym zagadnieniem oraz przekazywanie wiedzy z zastosowaniem ciekawych, prostych, życiowych przykładów. Potrafią wejść w interakcję ze studentami. Posiadają bogate słownictwo, dzięki któremu prowadzone zajęcia są ciekawe. Wiedzę przekazują w sposób skłaniający do samodzielnego myślenia i zachęcający do lektury z przedmiotu. Mają życzliwe nastawienie do studentów, a do swojej pracy podchodzą z sercem. Ćwiczenia prowadzą często w sposób bardzo kreatywny, zawsze wyjaśniając wszelkie wątpliwości, udzielając odpowiedzi na każde nurtujące studentów pytania. Zachęcają do aktywnego uczestnictwa w zajęciach, a przede wszystkim do nauki. Potrafią znaleźć dla studentów czas i starają się podchodzić do nich indywidualnie.

Stanowią ogromną inspirację i motywują do stałego poszerzania swojej wiedzy. Potrafią doskonale przygotować studentów do egzaminu. Zajęcia prowadzą starannie, bardzo przejrzysto przedstawiają materiał, przekazują wiedzę w sposób uporządkowany. Cechuje ich pozytywne, przyjazne, fantastyczne nastawienie, podejście, relacje i kontakt ze studentami, zarówno ten osobisty, mailowy, jak i na dyżurach. Według badanych, część prowadzących odpisuje na e-maile bardzo treściwie i szybko, „można więc zapytać o wszystko bez stresu i otrzymać satysfakcjonującą odpowiedź”. Niektórzy studenci podkreślali bardzo dobry kontakt z promotorem, „który jednocześnie pozwalał na formułowanie własnych wniosków, niejednokrotnie rozbieżnych z jego poglądami”. Studenci doceniają „możliwość dogadania się z prowadzącym”. Badani szanują wykładowców za cierpliwość i chęć wytłumaczenia materiału i wyjaśniania trudnych zagadnień, autentyczną chęć dzielenia się wiedzą. Cenią takich, którzy odpowiadają na wszystkie pytania, zarówno w trakcie zajęć, jak i po zajęciach, a ponadto zachęcają do ich zadawania oraz chętnie prowadzą rozmowy na tematy nurtujące studentów. Badani doceniają prowadzenie dyskusji, wymianę zdań, poglądów, możliwości wypowiedziania się przez nich, a także inspirację do pracy nad warsztatem naukowym. Jako pozytywne oceniają przekazywanie studentom materiałów, orzecznictwa, literatury.

W opinii badanych niektórzy prowadzący zajęcia mają „świetne podejście do prowadzenia przedmiotu”, stanowią „niekwestionowany autorytet naukowy”, „wzór do naśladowania pod względem retoryki prawniczej”. Niektórych wykładowców określano jako: „super prowadzący”, „najlepszy profesor na wydziale, jak nie na całym uniwersytecie !!!”, „ideał!”, „wzorowy nauczyciel”, „wybitny prowadzący”, „genialny nauczyciel akademicki”, „właściwa osoba na właściwym miejscu”. Z kolei, młodych pracowników, doktorantów określano nieraz jako „bardzo dobrze zapowiadających się nauczycieli akademickich”.

Zajęcia prowadzone przez pracowników badani oceniali jako bardzo dobre, merytoryczne, interesujące, ciekawe, pełne informacji, odkrywcze, przemyślane i zachęcające do nauki, stanowiące nieraz „prawdziwą intelektualną ucztę”. Część zajęć charakteryzowała duża pomysłowość i kreatywność metod przekazywania wiedzy, zróżnicowane formy przeprowadzania zajęć (prezentacje, dyskusje, kasusy, praca w grupie i indywidualna), obowiązywanie systemu nagradzania za aktywność. Dlatego często zajęcia zachęcały do dyskusji. Nierzadko badani określali je jako „trzymające się tematu”, bogate w treści merytoryczne, przydatne w pracy zawodowej, bardzo dobrze przygotowujące do egzaminu i pisania pracy dyplomowej. Według nich, doskonała metodyka prowadzenia zajęć polegała m.in. na bezstresowym zachęcaniu do samodzielnego myślenia i korzystania z kodeksu. Zwracali oni też uwagę na umiejętność niektórych prowadzących dokładnego rozplanowania zajęcia pod względem ilości materiału do opracowania, a także na umiejętność tworzenia podczas zajęć bardzo przyjemnej, sympatycznej i niestresującej atmosfery, zachęcającej do uczęszczania na zajęcia. Jako pozytywne ocenili polecenie przez prowadzących dodatkowych lektur, czy filmów, które mogą zachęcać studentów do samodzielnego pogłębiania wiedzy, a także częste powtórki materiału, dzięki czemu nauka staje się dużo łatwiejsza, a nawet „wejściówki” zmuszające do systematycznej nauki.

W ocenie badanych, często zasady współpracy między wykładowcami a studentami w czasie realizacji przedmiotów były określane bardzo klarownie, a następnie konsekwentnie realizowane. Wymagania do zaliczenia były zrozumiale wytłumaczone, forma zaliczenia przedmiotu przejrzysta i sprawiedliwa, a ustalone kryteria oceniania - obiektywne. Jako pozytywne badani wskazywali udostępnianie prac pisemnych do obejrzenia i wskazywanie błędów oraz prawidłowych odpowiedzi.

Część prowadzących oraz ich zajęcia oceniono negatywnie. Badani uważali, że niektórzy wykładowcy nie umieją przekazać swojej, często, praktycznej wiedzy, ani zainteresować studenta przedmiotem. Bywa, że są nieprzygotowani do zajęć, chaotyczni, niezorganizowani, mało komunikatywni, łatwo irytujący się, nieuprzejmi, niepomocni. Nie angażują się w zajęcia, prowadzą je w sposób nieklarowny. Poza tym, wykazują lekceważące i niemiłe podejście do studentów, wyśmiewają ich na forum publicznym, są uszczypliwi. Nieraz wygłaszają szowinistyczne lub seksistowskie, jak też polityczne komentarze, używają wulgaryzmów, odbiegają od tematu zajęć opowiadając anegdoty i historie ze swojego prywatnego życia, niezwiązane z tematem, narzucają swoje opinie. Z niektórymi jest utrudniony kontakt zarówno drogą elektroniczną, jak i podczas dyżurów. Bywa, że zmieniają



kryteria odnośnie formy zaliczenia zajęć, gubią prace pisemne. Nie reagują na niestosowne wypowiedzi niektórych studentów.

Ponadto, niektórzy studenci uważali, że część zajęć była prowadzona w sposób nieciekawy, monotony, chaotyczny, nieklarowny. Były one stresujące i nie lubiane przez studentów. Powody negatywnych ocen stanowiły najczęściej: spóźnianie się prowadzących (nieraz notoryczne), odwoływanie zajęć, zbyt duże tempo prowadzonych wykładów, załatwianie spraw lub rozmawianie przez telefon w czasie ich trwania, zbyt wysokie lub zbyt niskie wymagania, zbyt duża surowość oraz nieobiektywność/niesprawiedliwość oceniania, zbyt skomplikowany sposób zaliczania zajęć, prowadzenie zajęć wyłącznie poprzez czytanie informacji zawartych w slajdach, brak adekwatności wykładanej wiedzy do zagadnień na zaliczeniu lub egzaminie, akceptowanie ściągania na kolokwium i egzaminach, zakłócanie przez wykładowcę prowadzonego przez siebie egzaminu, długie oczekiwanie na sprawdzenie pracy lub wpis do USOSa.

Studenci narzekali też na częste lub całkowite zastępstwa prowadzących przez doktorantów, na zmiany prowadzących seminaRIA po jednym semestrze, przypisywanie do prowadzenia przedmiotu dwóch prowadzących.

Zgodnie z § 5 ust. 3 Uchwały nr 1748 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 27 maja 2015 r. informacje dotyczące poszczególnych nauczycieli pochodzące z ankiet i hospitacji są wykorzystywane w okresowych ocenach pracowników.

#### Wnioski (rekomendacje dla WSZiDJK):

Analiza protokołów hospitacji oraz wyników badań ankietowych wskazuje, że, zarówno studenci, jak i przełożeni hospitowanych pracowników wysoko oceniają jakość zajęć prowadzonych na Wydziale Prawa. Poprawy wymagają relacje niektórych pracowników ze studentami.

Należy zaznaczyć, że jak co roku, negatywne uwagi studentów i postulaty wobec konkretnych pracowników zgłoszone w poprzednim roku akademickim były przedmiotem odrębnych spotkań z poszczególnymi wykładowcami, a także rozmów podczas ich okresowych ocen.

Realizacja rekomendacji WSZiDJK oraz USZiDJK z poprzedniego roku akademickiego:

Rekomendacje WSZiDJK z poprzedniego roku akademickiego dotyczące organizacji szkolenia z zakresu metodyki prowadzenia zajęć dydaktycznych (różnorodność metod,

interaktywność zajęć) realizowane są w miarę możliwości i zapotrzebowania. Postulat „zwiększenia dyscypliny pracy pracowników” jest realizowany poprzez rozmowy dziekana z nimi.

#### **4. MONITOROWANIE WARUNKÓW KSZTAŁCENIA I ORGANIZACJI STUDIÓW**

Ocena warunków kształcenia i organizacji studiów na Wydziale Prawa UwB następuje według kryteriów zawartych w § 8 Uchwały nr 1748 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 27 maja 2015 r.

- a) *ocena zasobów bibliotecznych, w szczególności ich aktualizowania pod kątem potrzeb pracowników, studentów/doktorantów/uczestników studiów podyplomowych oraz ich dostępu do komputerowych baz danych*

Stan księgozbioru Biblioteki Wydziału Prawa wynosi 49 060 wol. (w tym 37 854 wol. książek, 10 933 wol. czasopism, 273 wol. zbiorów specjalnych (CD, doktoraty)<sup>11</sup>. W roku akademickim 2018/2019 r. ogółem wpłynęło 1 505 woluminów, w tym 1 212 książek i 270 woluminów czasopism.

Biblioteka jest w pełni skomputeryzowana. Zintegrowany, biblioteczny system ALEPH umożliwia czytelnikom nie tylko dostęp on-line do katalogu komputerowego, ale także składanie zamówień, rezerwacje i samodzielne przedłużenia terminu zwrotu wypożyczonych materiałów. Biblioteka współpracuje z Katalogiem NUKAT – Narodowym Uniwersalnym Katalogiem Centralnym. Zbiory Biblioteki widoczne są dzięki temu w największym naukowym katalogu centralnym w Polsce.

Do użytku czytelników znajduje się 12 stanowisk komputerowych, drukarka sieciowa oraz kserokopiarka przeznaczona dla studentów niepełnosprawnych oraz skaner. Biblioteka dysponuje 1 stanowiskiem komputerowym dostosowanym do potrzeb osób niedowidzących.

Biblioteka udostępnia 11 następujących baz: Lex, Legalis + komentarze, Polska Bibliografia Prawnicza, Czytelnia Czasopism Prawniczych on-line, Czytelnia książek on-line (Ebsco, Ebooks, IBUK libra, SPRINGER), HeinOnline (Stowarzyszenie Bibliotek Prawniczych-USA), The Polish Law Collection, Wideoteka WATCH DOCS – prawa człowieka, ARSLEGE oraz wszystkie bazy Biblioteki Uniwersyteckiej.

Ogólnodostępna czytelnia posiada 70 miejsc. Księgozbiór podręczny czytelników stanowią najnowsze komentarze, podręczniki i wydawnictwa ciągłe z poszczególnych

---

<sup>11</sup> Stan na dzień 20 czerwca 2019 r.

dziedzin prawa i nauk pokrewnych, słowniki językowe, encyklopedie, leksykony oraz czasopisma prawnicze. Udostępnianie w czytelni ma charakter prezencyjny. Zagwarantowany jest wolny dostęp do półek. Wystawionych jest ok. 7 tysięcy woluminów. W czytelni wszystkie zbiory chronione są elektronicznie. Wypożyczalnia służy wyłącznie studentom i pracownikom Wydziału.

W bibliotece prowadzona jest baza „Bibliografia publikacji pracowników Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku”, która rejestruje dokumenty opublikowane od 1998 roku. Zawiera 10 218 opisów bibliograficznych.

Zakupy książek dokonywane są często, z reguły raz na trzy tygodnie. Nowości wydawnicze analizowane są raz na tydzień, powiadomienia przychodzą również pocztą elektroniczną. Czas realizacji zamówień to 3 - 5 dni, a czas opracowania wydawnictw 5 - 7 dni. Wszystkie wydawnictwa z najnowszym stanem prawnym trafiają do czytelni. Starsze wycofywane są do magazynu.

Podjęte przez Wydział Prawa działania w zakresie funkcjonowania biblioteki w opinii 312 badanych (co stanowi 9,9% uprawnionych), tj. studentów, doktorantów oraz słuchaczy studiów podyplomowych przyniosły określone rezultaty<sup>12</sup>. Przedstawiają je poniższe tabele.

Tabela nr 7. Częstotliwość korzystania z poszczególnych bibliotek i czytelni przez studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych Wydziału Prawa (wyniki zbiorcze)

Częstotliwość korzystania z poszczególnych bibliotek i czytelni	Przynajmniej kilka razy w tygodniu	Kilka razy w miesiącu	Kilka razy w roku	Rzadziej
	[%] badanych			
A) Biblioteka Uniwersytecka im. Jerzego Giedroycia	1,77	10,25	22,61	65,37
B) Biblioteka Wydziału Prawa	9,47	30,53	29,82	30,18
C) Inna, nie wymieniona wyżej biblioteka	4,23	9,39	17,84	68,54

Jak wynika z Tabeli nr 7 studenci Wydziału Prawa korzystają, zarówno z zasobów Biblioteki Uniwersyteckiej, jak i z wydziałowej, przy czym częściej sięgają po księgozbiory wydziałowe.

<sup>12</sup> Informacje z tego zakresu pochodzą z opracowania wyników badań ankietowych przeprowadzonych wśród studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych Wydziału Prawa poprzez system USOS z wykorzystaniem kwestionariusza „Ankieta ewaluacyjna” stanowiącego Załącznik nr 3 Uchwały nr 1748 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 27 maja 2015 r. Stan na 01.09.2019 r. Ze względu na fakt, że system USOS nie jest w stanie wygenerować informacji dla poszczególnych form studiów i poziomów kształcenia zostały one podane łącznie (wyniki zbiorcze).

Tabela nr 8. Ocena wybranych aspektów korzystania z Biblioteki Uniwersyteckiej oraz Biblioteki Wydziału Prawa przez studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych Wydziału Prawa (wyniki zbiorcze)

Ocena wybranych aspektów korzystania z głównej Biblioteki Uniwersyteckiej oraz Biblioteki Wydziału Prawa	Biblioteka Uniwersytecka im. Jerzego Giedroycia	Biblioteka Wydziału Prawa
	(ocena od 1 do 5, gdzie 1 - ocena najniższa, a 5 najwyższa)	
A) Dostępność lektur obowiązkowych	4,08	4,13
B) Ogólne bogactwo księgozbioru w zakresie tematyki studiów	4,11	4,16
C) Aktualność księgozbioru (dostępność nowych pozycji)	4,19	4,11
D) Sprawność obsługi	4,47	4,51
E) Przyjazność obsługi	4,43	4,57
F) Godziny otwarcia	4,37	4,32
G) Warunki pracy (dotyczy zwłaszcza czytelni)	4,49	4,46
H) Możliwość kopiowania tekstów	4,25	4,26
I) Możliwość korzystania z Internetu i tekstów elektronicznych	4,37	4,43
Średnia ocena	4,31	4,33

Wybrane aspekty korzystania z Biblioteki Uniwersyteckiej oraz Biblioteki Wydziału Prawa studenci oceniają bardzo podobnie. W bibliotece wydziałowej badani najlepiej ocenili przyjazność i sprawność obsługi. Najslabiej ocenili aktualność księgozbioru (dostępność nowych pozycji).

Nieliczni badani wypełniając Ankietę ewaluacyjną zgłosili uwagi dotyczące pracy biblioteki wydziałowej. Postulowali o zwiększenie ilości lektur obowiązkowych do wypożyczania, zwiększenie ilości książek dostępnych w czytelni, wydłużenie czasu pracy biblioteki.

*b) ocena jakości infrastruktury dydaktycznej (sale dydaktyczne, ich wyposażenie w środki audiowizualne, wyposażenie laboratoriów, dostęp do Internetu) i jej dostosowania do ilości studentów/doktorantów/uczestników studiów podyplomowych*

Wydział dysponuje: 4 salami wykładowymi o łącznej powierzchni 816,70 m<sup>2</sup> i liczbie miejsc 922 oraz 11 salami ćwiczeniowymi o łącznej liczbie miejsc 432 (powierzchnia

poszczególnych sal 74 m<sup>2</sup>), a także 20 salami seminaryjnymi (powierzchnia wynosi od 20 do 50 m<sup>2</sup>).

Sala wykładowa z 380 miejscami wyposażona jest w system nagłośnienia konferencyjnego, system prezentacji obrazu i cyfrowy system tłumaczeń symultanicznych. Aula została dodatkowo wyposażona w pętlę indukcyjną wspomagającą słyszenie osób niedosłyszących. Sala jest klimatyzowana, ze sterowanymi roletami okiennymi i sterowanym oświetleniem. W sali tej, dla bezpieczeństwa korzystających, zostały zamontowane drzwi antypaniczne, przez które wychodzi się bezpośrednio na podwórze. Pozostałe sale wykładowe wyposażone są w nagłośnienie, wideoprojektory i ekrany zdalnie sterowane oraz komputery. We wszystkich salach ćwiczeniowych zamontowane są wideoprojektory, ekrany zdalnie sterowane oraz komputery lub laptopy. Poza tym w portierni budynku znajdują się dwa rzutniki przenośne i dwa laptopy, z których mogą korzystać pracownicy i studenci.

Jedna z sal ćwiczeniowych przystosowana jest do prowadzenia symulacji rozpraw sądowych (tzw. sala sądowa). Wyposażona jest także w rzutnik i ekran zdalnie sterowane oraz komputer.

W budynku znajduje się Pracownia Kryminalistyki wyposażona w komputer multimedialny z dostępem do Internetu, drukarkę ze skanerem, rzutnik. Studenci podczas zajęć mogą korzystać z urządzeń do badania dokumentów publicznych, z testerów uniwersalnych do sprawdzania autentyczności druków wartościowych, z zestawów do ujawniania śladów linii papilarnych oraz z zestawów daktyloskopijnych. Na ścianach pracowni zawieszono są tablice poglądowe, a w gablotach wyłożone są repliki broni.

Wydział posiada 2 mobilne kabiny do tłumaczeń symultanicznych, które, w zależności od potrzeb, mogą być ustawione w różnych salach.

W budynku znajduje się klimatyzowana sala posiedzeń, wyposażona w rzutnik i ekran zdalnie sterowane, a także w nagłośnienie z rejestracją dźwięku, z której korzystają, zarówno pracownicy jak i studenci.

Sale ćwiczeniowe, część sal seminaryjnych oraz hole wyposażone są w wentylację mechaniczną i układy wentylacyjne z odsysaniem ciepła.

Wszystkie sale wykładowe i ćwiczeniowe wyposażone są w krzesła z odkładanymi stolikami, w krzesła z pulpitemi lub tradycyjne ławki z krzesłami, a także w tablice suchościeralne lub flipchart.

W budynku znajduje się pracownia komputerowa, która dysponuje 20 stanowiskami komputerowymi oraz dwoma drukarkami sieciowymi, wyposażona w rzutnik i ekran.

Studenci i pracownicy Wydziału Prawa mają możliwość korzystania z sieci Internet i sieci bezprzewodowej. Dodatkowo w jednej z sal ćwiczeniowych znajduje się 14 laptopów podłączonych do bezprzewodowej sieci internetowej, z których korzystają studenci podczas zajęć. Pomieszczenia pracowni komputerowej są klimatyzowane.

Oddzielne pomieszczenia w budynku posiadają: Studencka Poradnia Prawna, Redakcja Biuletynu Wydziału Prawa i Samorząd Studencki.

Wszystkie jednostki organizacyjne Wydziału (katedry i zakłady) wyposażone są w komputery i drukarki. Pracownicy tych jednostek mogą korzystać z sieci Internet, oprogramowania służącego do edycji dokumentów oraz Systemu Informacji Prawnej LEX.

Na parterze budynku znajduje się Biblioteka Wydziału Prawa, która, dla zachowania komfortu czytelnikom, została oddzielona od reszty budynku przeszkloną ścianką, a jej pomieszczenia są klimatyzowane. Zajmuje ona 5 pomieszczeń o łącznej powierzchni ok. 300 m<sup>2</sup>. Czytelnia o powierzchni 133,5 m<sup>2</sup> dysponuje 66 miejscami, w tym jedno stanowisko komputerowe dostosowane do potrzeb osób niedowidzących.

Wydział jest przystosowany do przyjmowania na studia osób niepełnosprawnych (podjazdy, winda, toalety). Największa aula została wyposażona w pętlę indukcyjną wspomagającą słyszenie osób niedosłyszących. W czytelni znajduje się stanowisko komputerowe dostosowane do potrzeb osób niedowidzących, a w pomieszczeniu wypożyczalni – kserokopiarka, z której mogą bezpłatnie korzystać studenci niepełnosprawni. Na korytarzach (na parterze i I piętrze) ustawione są tzw. „kioski komputerowe” - terminale umożliwiające uzyskanie informacji dotyczących trybu i programów studiów oraz kontakt z dziekanatem.

Wszystkie pomieszczenia dziekanatów są klimatyzowane, wyposażone w kserokopiarki i niszczarki. Na parterze budynku znajdują się trzy ogólnodostępne samoobsługowe kserokopiarki.

Wydział posiada własny parking na ok. 100 miejsc, z którego korzystają pracownicy i studenci (budynek znajduje się na terenie miejskiej płatnej strefy parkowania).

Studenci korzystają z szatni, która może przyjąć 860 okryć. Oprócz tego przy Czytelni ustawione są szafy ze skrytkami, w których osoby korzystające z biblioteki mogą zostawić zbędne rzeczy. W bieżącym roku dostawiono kolejną szafę i aktualnie studenci mają do dyspozycji 38 skrytek.

W podziemiach budynku znajduje się bufet na ok. 90 miejsc. Poza tym przy szatni i portierni wystawione są pojemniki z wodą i kubeczkami jednorazowymi, a na holach na I i II

piętrze ustawionych jest łącznie 9 automatów z napojami zimnymi, gorącymi i słodczymi.

Na parterze budynku oraz na dwóch półpiętrach głównej klatki schodowej znajdują się tablice, na których studenci mogą wywieszać informacje o organizowanych imprezach. Poza tym koła naukowe i organizacje studenckie mają do dyspozycji gabloty, które wiszą się na korytarzach. W holu auli znajduje się tablica, która jest wykorzystywana do organizowania tematycznych wystaw. Ponadto przy katedrach i zakładach zawieszono są gabloty przeznaczone do umieszczania informacji o rozwoju naukowym tych jednostek oraz informacji dla studentów. Poza tym gabloty znajdują się przy dziekanatach wszystkich kierunków i są wykorzystywane do przekazywania informacji niezbędnych studentom.

Budynek wyposażony jest w sieć centralnego ogrzewania z węzłem c.o. wyposażonym w automatykę, w instalację wodno-kanalizacyjną przyłączoną do sieci miejskiej, kanalizację deszczową podłączoną do sieci miejskiej, instalację oświetleniową i gniazd wtykowych, telefoniczną, komputerową, odgromową oraz telewizji przemysłowej (zewnątrznej – 11 kamer i wewnętrznej – 3 kamery) – monitor zamontowany jest w portierni budynku. W budynku jest zamontowany elektronicznie sterowany system przeciwooblodzeniowy rynien i rur spustowych. Podjazd dla niepełnosprawnych wraz z przylegającymi do niego schodami oraz schody fasady wyposażone są w instalację przeciwooblodzeniową.

Na każdej kondygnacji budynku znajdują się sanitariaty: na parterze damski i męski – w lewej części budynku, na I piętrze (2 damskie, 3 męskie, toaleta dla niepełnosprawnych i toaleta dla personelu) – w lewej i prawej części budynku, na II piętrze (2 damskie – w prawej i lewej części budynku i 1 męski – w lewej części budynku). Sanitariaty wyposażone są w pojemniki z papierem toaletowym, mydłem oraz w suszarki do rąk.

Podjęte przez Wydział Prawa działania w zakresie dbałości o jakość infrastruktury w opinii 312 badanych (co stanowi 9,9% uprawnionych), tj. studentów, doktorantów oraz słuchaczy studiów podyplomowych przyniosły określone rezultaty<sup>13</sup>. Przedstawiają je poniższe tabele.

---

<sup>13</sup> Informacje pochodzą z opracowania wyników badań ankietowych przeprowadzonych wśród studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych Wydziału Prawa poprzez system USOS z wykorzystaniem kwestionariusza „Ankieta ewaluacyjna” stanowiącego Załącznik nr 3 Uchwały nr 1748 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 27 maja 2015 r. Stan na 01.09.2019 r. Ze względu na fakt, że system USOS nie jest w stanie wygenerować informacji dla poszczególnych form studiów i poziomów kształcenia zostały one podane łącznie (wyniki zbiorcze).

Tabela nr 9. Ocena jakości infrastruktury dydaktycznej wykorzystywanej w procesie nauczania w opinii studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych Wydziału Prawa (wyniki zbiorcze)

Ocena jakości infrastruktury dydaktycznej wykorzystywanej w procesie nauczania	Bardzo dobrze	Dobrze	Przeciętnie	Źle	Bardzo źle	Nie dotyczy
	[%] badanych					
A) sale wykładowe	40,66	38,36	17,38	1,97	0,33	1,31
B) sale ćwiczeniowe	22,11	36,63	21,45	3,96	0,99	14,85
C) środki audiowizualne i multimedialne	31,37	43,14	18,63	2,29	1,63	2,94
D) wyposażenie laboratorium	7,33	10,33	2,67	0,00	0,67	79,00
E) dostęp do Internetu	24,17	27,48	19,54	9,93	2,65	16,23

Jak wynika z Tabeli nr 9 jakość infrastruktury dydaktycznej wykorzystywanej w procesie nauczania oceniana jest przez badanych bardzo wysoko. Dotyczy to, zarówno stanu sal wykładowych (79,2%), środków audiowizualnych (74,51%) i sal ćwiczeniowych (58,74%), jak też możliwości dostępu do Internetu ( 51,65%).

Nieliczni studenci sugerowali wymianę krzeseł z plastikowymi dostawkami na zwykłe ławki (s. 215).

Infrastrukturę Wydziału tworzy też pracownia komputerowa. Podjęte przez Wydział Prawa działania w zakresie dbałości o prawidłowe funkcjonowanie pracowni komputerowej w opinii 312 badanych (co stanowi 9,9% uprawnionych), tj. studentów i doktorantów oraz słuchaczy studiów podyplomowych, przyniosły określone rezultaty<sup>14</sup>. Przedstawiają je poniższe tabele.

<sup>14</sup> Informacje z tego zakresu pochodzą z opracowania wyników badań ankietowych przeprowadzonych wśród studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych Wydziału Prawa poprzez system USOS z wykorzystaniem kwestionariusza „Ankieta ewaluacyjna” stanowiącego Załącznik nr 3 Uchwały nr 1748 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 27 maja 2015 r. Stan na 01.09.2019 r. Ze względu na fakt, że system USOS nie jest w stanie wygenerować informacji dla poszczególnych form studiów i poziomów kształcenia zostały one podane łącznie (wyniki zbiorcze).



Tabela nr 10. Ocena funkcjonowania pracowni komputerowej w opinii studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych Wydziału Prawa (wyniki zbiorcze)

Ocena funkcjonowania pracowni komputerowej	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Ani tak, ani nie	Raczej nie	Zdecydowanie nie
	[%] badanych				
A) Czy godziny otwarcia umożliwiają efektywne korzystanie z pracowni?	22,05	50,57	22,43	3,80	1,14
B) Czy ilość stanowisk komputerowych jest wystarczająca?	25,87	50,19	16,60	6,56	0,77
C) Czy stanowisko komputerowe spełnia twoje oczekiwania efektywnego korzystania z pracowni?	22,75	48,63	19,61	7,06	1,96
D) Czy w razie potrzeby pracownicy pracowni udzielają fachowej pomocy?	35,43	40,55	19,29	3,54	1,18

Jak wynika z Tabeli nr 10 funkcjonowanie pracowni komputerowej studenci oceniają wysoko, przy czym kolejno: wystarczającą ilość stanowisk (76,06%), fachową pomoc pracowników (75,98%), godziny otwarcia (72,62%) oraz efektywne korzystanie z pracowni (71,38%).

Tabela nr 11. Częstotliwość korzystania z pracowni komputerowej przez studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych Wydziału Prawa (wyniki zbiorcze)

Częstotliwość korzystania z pracowni komputerowej	Przynajmniej kilka razy w tygodniu	Kilka razy w miesiącu	Kilka razy w semestrze	Rzadziej	W ogóle nie korzystam
	[%] badanych				
	2,09	6,97	16,72	31,71	42,51

Z pracowni, z różnym natężeniem, korzysta ok. 57,49% badanych, pozostali jej nie odwiedzają.

Tabela nr 12. Ogólna ocena funkcjonowania pracowni komputerowej w opinii studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych Wydziału Prawa (wyniki zbiorcze)

Ogólna ocena funkcjonowania pracowni komputerowej	Bardzo dobra	Dobra	Przeciętna	Zła	Bardzo zła	Nie mam zdania
	[%] badanych					
	17,16	36,19	11,94	1,49	0,37	32,84

Ok. 53% badanych ocenia bardzo dobrze i dobrze funkcjonowanie pracowni komputerowej, a ok. 12% - przeciętnie. Odsetek odpowiedzi wskazujących na niewłaściwe funkcjonowanie pracowni jest nieznaczny.

Nieliczni zwracali uwagę na potrzebę zwiększenia ilości stanowisk komputerowych, poprawy dostępu do Eduroamu oraz poprawy relacji pracowników pracowni komputerowej ze studentami.

*c) ocena dostępności i przejrzystości informacji na temat kształcenia (głównie na stronach internetowych wydziałów i instytutów)*

Informacje na temat kształcenia, w szczególności informacje o poziomach, formach i kierunkach kształcenia, międzynarodowej współpracy naukowej i wymianie studenckiej, zakładanych kwalifikacjach zawodowych absolwentów, programach nauczania i planach studiów są umieszczane na bieżąco na stronie internetowej wydziału w odpowiednich zakładkach.

Natomiast treści programowe przedmiotów oraz spis literatury przedmiotowej zawarte są w sylabusach z poszczególnych przedmiotów realizowanych zgodnie z obowiązującymi na wydziale programami studiów na kierunkach: Prawo, Administracja, Bezpieczeństwo narodowe, Kryminologia. Sylabusy zamieszczone są w systemie USOS.

Aktualny harmonogram zajęć dydaktycznych dostępny jest na stronie internetowej wydziału. Wszelkie zmiany (np. odwołanie zajęć, terminy ich odpracowywania) nanoszone są systematycznie.

Podjęte przez Wydział Prawa działania w zakresie dbałości o dostęp i przejrzystość informacji na temat kształcenia w opinii 312 badanych (co stanowi 9,9% uprawnionych), tj. studentów, doktorantów oraz słuchaczy studiów podyplomowych przyniosły określone rezultaty<sup>15</sup>. Przedstawiają je poniższe tabele.

<sup>15</sup> Informacje z tego zakresu pochodzą z opracowania wyników badań ankietowych przeprowadzonych wśród

Tabela nr 13. Częstotliwość odwiedzania strony internetowej Wydziału Prawa przez studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych Wydziału Prawa (wyniki zbiorcze)

Częstotliwość odwiedzania strony internetowej Wydziału Prawa	Kilka razy w tygodniu	Kilka razy w miesiącu	Kilka razy w semestrze	Rzadziej	Jeszcze nie widziałem
	[%] badanych				
	29,77%	39,80	25,42	4,68	0,33

Stronę internetową Wydziału, z różnym natężeniem, odwiedzają wszyscy studenci.

Tabela nr 14. Dostęp i przejrzystość informacji na temat kształcenia w opinii studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych Wydziału Prawa (wyniki zbiorcze)

Ocena zawartości na stronie internetowej wydziału informacji zapewniających uzyskanie różnych aspektów wiedzy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Ani tak, ani nie	Raczej nie	Zdecydowanie nie
	[%] badanych				
A) oferowanych poziomów i form kształcenia	43,89	43,56	9,57	2,31	0,66
B) kwalifikacji zawodowych absolwentów	32,66	43,77	13,13	8,42	2,02
C) jakości kształcenia potwierdzonej przyznanymi jednostce certyfikatami	34,90	47,32	12,42	5,37	0,00
D) możliwości wyjazdu na inne uczelnie	36,86	43,34	15,70	3,75	0,34
E) programu i planu studiów	55,70	35,91	7,05	1,34	0,00
F) treści programowych przedmiotów	41,72	40,07	14,24	3,31	0,66
G) lektur przedmiotowych	31,88	44,97	17,79	4,36	1,01
H) kryteriów oceny zaliczanych przedmiotów	26,67	42,00	20,00	9,00	2,33

Jak wynika z Tabeli nr 14 informacje obejmujące różnorodne aspekty wiedzy zawartej na stronie Wydziału Prawa dla zdecydowanej większości badanych są dostępne i przejrzyste. Najwyżej oceniono, pod tym względem, informacje z zakresu: programu i planu studiów

studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych Wydziału Prawa poprzez system USOS z wykorzystaniem kwestionariusza „Ankieta ewaluacyjna” stanowiącego Załącznik nr 3 Uchwały nr 1748 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 27 maja 2015 r. Stan na 01.09.2019 r. Ze względu na fakt, że system USOS nie jest w stanie wygenerować informacji dla poszczególnych form studiów i poziomów kształcenia zostały one podane łącznie (wyniki zbiorcze).

(91,61%), oferowanych poziomów i form kształcenia (87,45%), jakości kształcenia potwierdzonej przyznanymi jednostce certyfikatami (82,22%), treści programowych przedmiotów (81,79%), możliwości wyjazdu na inne uczelnie (80,20%). Aż 76,85% badanych pozytywnie oceniło dostępność informacji dotyczących lektur przedmiotowych, kwalifikacji zawodowych absolwentów (76,43%) oraz kryteriów oceny zaliczanych przedmiotów (68,67%).

#### *d) ocena organizacji zajęć*

W zakresie organizacji zajęć podejmowane są i sukcesywnie realizowane następujące działania: publikacja ułożonych rozkładów zajęć w formie elektronicznej (program Planista); rozpowszechnianie informacji o zachodzących zmianach w organizacji zajęć poprzez zamieszczanie ogłoszeń również w Internecie; ustalanie z pracownikiem nowego terminu zajęć w razie niemożności przeprowadzenia przez niego zajęć (pracownik układający rozkłady przekazuje informacje właściwemu dziekanatowi oraz studentom); rezerwacja sal na potrzeby przeprowadzenia konferencji, spotkań, zebrań (bezkolizyjna realizacja zajęć oraz zaplanowanych imprez), na zajęcia prowadzone na studiach doktoranckich i podyplomowych, na obrony doktoratów. Na uwagę zasługuje wymieniony program Planista, który pozwala na sprawny i szeroki dostęp do aktualnego rozkładu zajęć (np. przez telefon), umożliwia sprawdzenie dostępności sal, służy do rozliczenia pensum nauczycieli akademickich, uprościł weryfikację godzin z przedmiotów (rozliczenie studentów, opłaty).

Ze względu na liczbę kierunków (4) i znaczną ilość studentów ułożenie rozkładów zajęć na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych należy do dwóch pracowników administracji wydziałowej, co powoduje ich sprawniejszą organizację. Nauczyciel akademicki ustala nowy termin zajęć ze wskazanymi pracownikami, co sprzyja sprawniejszemu przepływowi informacji. Osoby odpowiedzialne za układanie planu wykorzystują Internet jako powszechną i wygodną formę wymiany informacji. Owe działania podlegają dalszemu rozwojowi oraz integrują pracę nauczycieli akademickich i pracowników administracyjnych.

Nieliczni badani wypełniając Ankietę ewaluacyjną prosili o możliwość rozpoczynania zajęć od godz. 9.00 i o przywrócenie wrześnieowego terminu sesji poprawkowej.

Podjęte przez Wydział Prawa działania w zakresie dbałości o właściwą organizację zajęć w opinii 312 badanych (co stanowi 9,9% uprawnionych), tj. studentów i doktorantów

oraz słuchaczy studiów podyplomowych przyniosły określone rezultaty<sup>16</sup>. Przedstawiają je poniższe tabele.

Tabela nr 15. Częstotliwość odwiedzania dziekanatu w opinii studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych Wydziału Prawa (wyniki zbiorcze)

Częstotliwość odwiedzania dziekanatu w celu załatwienia jakiejś sprawy	Przynajmniej kilka razy w tygodniu	Kilka razy w miesiącu	Kilka razy w semestrze	Rzadziej
	[%] badanych			
	1,67	6,67	64,67	27,00

Studenci odwiedzają dziekanat najczęściej kilka razy w semestrze.

Tabela nr 16. Godziny otwarcia dziekanatu w opinii studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych Wydziału Prawa (wyniki zbiorcze)

Godziny otwarcia dziekanatu jako umożliwiające sprawne załatwienie spraw	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Ani tak, ani nie	Raczej nie	Zdecydowanie nie
	[%] badanych				
	29,04	45,87	10,56	10,89	3,63

Jak wynika z Tabeli nr 16 godziny otwarcia dziekanatu pozwalają na sprawne załatwienie spraw. Uznało tak ok. 75% studentów, przeciwnego zdania było ok. 14,5%.

<sup>16</sup> Informacje z tego zakresu pochodzą z opracowania wyników badań ankietowych przeprowadzonych wśród studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych Wydziału Prawa poprzez system USOS z wykorzystaniem kwestionariusza „Ankieta ewaluacyjna” stanowiącego Załącznik nr 3 Uchwały nr 1748 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 27 maja 2015 r. Stan na 01.09.2019 r. Ze względu na fakt, że system USOS nie jest w stanie wygenerować informacji dla poszczególnych form studiów i poziomów kształcenia zostały one podane łącznie (wyniki zbiorcze).

Tabela nr 17. Ocena przekazywania informacji przez pracowników dziekanatu w opinii studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych Wydziału Prawa (wyniki zbiorcze)

Ocena przekazywania przez pracowników dziekanatu w sposób wyczerpujący następujących informacji	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Ani tak, ani nie	Raczej nie	Zdecydowanie nie
	[%] badanych				
A) informacje dotyczące toku studiów	42,14	44,48	9,36	3,01	1,00
B) informacje dotyczące spraw stypendialnych	44,90	38,10	13,27	1,70	2,04
C) informacje dotyczące opłat za studia	52,19	39,73	6,06	1,01	1,01

Zdecydowana większość badanych (ok. 80%) jest zadowolona ze sposobu przekazywania przez pracowników dziekanatu różnych informacji. Niezadowolenie wykazuje niewielu badanych.

Tabela nr 18. Ogólna ocena pracy dziekanatu w opinii studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych Wydziału Prawa (wyniki zbiorcze)

Ogólna ocena pracy dziekanatu	Bardzo dobra	Dobra	Przeciętna	Zła	Bardzo zła	Nie mam zdania
	[%] badanych					
	47,19	37,95	9,90	2,64	0,33	1,98

Dobrze i bardzo dobrze pracę dziekanatu ocenia ok. 85% badanych, natomiast źle i bardzo źle – tylko ok. 3%.

Badani wypełniając Ankietę ewaluacyjną zgłosili uwagi i propozycje zmierzające do usprawnienia pracy dziekanatu. Nieliczni prosili o wydłużenie godzin pracy dziekanatu studiów niestacjonarnych i sekretariatu studiów doktoranckich (przynajmniej raz w tygodniu np. do godziny 17.) oraz o poprawę relacji pracowników dziekanatu.

#### Wnioski (rekomendacje dla WSZiDJK):

Pracownicy biblioteki stale dbają o rozbudowę księgozbiorów, o zapewnienie przyjaznej i sprawnej obsługi czytelników oraz o poprawę infrastruktury pomieszczeń.

Władze dziekańskie dbają o jakość infrastruktury Wydziału Prawa. Zapewniają odpowiednie do studiowania warunki organizacyjne oraz techniczne.

Udostępniane na stronie internetowej Wydziału informacje na temat kształcenia sformułowane w sposób przejrzysty i czytelny dla studentów.

Organizacja zajęć przebiega sprawnie. Opinie studentów wskazują na prawidłowe i zadowalające funkcjonowanie dziekanatu.

W ramach monitorowania warunków kształcenia i organizacji studiów uwagi oraz propozycje zgłoszone przez studentów zostaną poddane analizie.

Realizacja rekomendacji WSZiDJK oraz USZiDJK z poprzedniego roku akademickiego:

Rekomendacje WSZiDJK z poprzedniego roku akademickiego zostały, w miarę możliwości, zrealizowane.

Postulat studentów dotyczący potrzeby „zwiększenia ilości podręczników dostępnych do wypożyczenia oraz unowocześnienia księgozbioru bibliotecznego” jest, w miarę możliwości, realizowany. Jak ustalono zakup większej ilości podręczników nie jest możliwy z powodu braku miejsca do ich przechowywania (biblioteka od lat stara się o sfinansowanie zakupu specjalistycznych regałów pozwalających zmagazynować większą ilość książek) oraz z powodu stałego wzrostu cen książek (średni koszt książki prawniczej to 110 zł) przy niezmiennym od lat wysokości budżetu biblioteki. Pracownicy dbają o to, by w bibliotece znalazło się dużo tytułów książek chociaż w jednym egzemplarzu. Starają się kupować podręczniki przynajmniej w 4 egzemplarzach każdego z wydań, choć oczywiście jest to za mało patrząc na ilość studentów. W grudniu 2018 r. uzupełniono w nieznacznym stopniu zapotrzebowanie m.in. na podręczniki ze środków pracowników (z badań czy grantów). W roku 2019 zrezygnowano z prenumeraty czasopism zagranicznych (zostawiono tylko 3 tytuły), co da Bibliotece znaczną kwotę, którą można w części przeznaczyć na podręczniki - co pracownicy zamierzają zrobić podczas wakacji z myślą o przyszłym roku akademickim. Zwiększy się ilość podręczników do max 6 egz., jednak to w dalszym ciągu nie zaspokoi oczekiwań studentów. Trwają też rozmowy nad zakupem baz elektronicznych podręczników. Jeśli chodzi o unowocześnianie księgozbioru bibliotecznego, jest on stale aktualizowany. W ubiegłym roku (2018) zakupili ono 722 wol. na kwotę 83,299 zł., a z darów otrzymano 1580 wol. - łącznie 2302 wol. (z czego 369 wol. to czasopisma i doktoraty). Jest to największa ilość wolumenów spośród wszystkich wydziałów UwB.

Postulat „dokonania kumulacji zajęć w tygodniu i eliminacji okienek między zajęciami” jest trudny do zrealizowania ze względu na niewystarczające warunki lokalowe. Jednakże, biorąc pod uwagę zmniejszającą się liczbę studentów (ze względu na zmiany

limitów przyjęć), z roku na rok problem ten będzie się zmniejszać. Ponadto, w planach jest też rozbudowa budynku Wydziału Prawa UwB. Dzięki temu będzie można lepiej planować zajęcia i egzaminy. Z kolei, postulat „przeprowadzania egzaminów na studiach niestacjonarnych także w środku tygodnia” jest realizowany. Z praktyki wynika, że egzaminy na studiach niestacjonarnych odbywają się także w środku tygodnia po godz. 16.00.

Postulat „wydłużenia godzin pracy dziekanatu (w tym studiów doktoranckich)” nie może zostać zrealizowany. Wydaje się, że zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych godziny pracy dziekanatu są dobrze zaplanowane. Warto zauważyć, że dziekanat studiów niestacjonarnych funkcjonuje w tygodniu, a także w weekendy zjazdowe. Sprawy załatwiane są na bieżąco, więc trudno zarzucić zwłokę. Ponadto, istnieje możliwość konsultacji mailowej i telefonicznej z pracownikami dziekanatu również poza godzinami przyjęć interesantów.

Realizowany jest postulat „poprawy relacji pracowników dziekanatu ze studentami”. Pracownicy dziekanatu podchodzą życzliwie do studenta, jednak merytoryczność, z jaką pracownicy muszą przyglądać się sprawom, może stworzyć inne wrażenie. Poprawie relacji student-pracownik służy m.in. przedmiot „Obyczaje i reguły akademickie”, który jest realizowany na studiach prawniczych od roku akademickiego 2016/2017.

## 5. OCENA MOBILNOŚCI STUDENTÓW

Analiza i ocena programu dotyczącego mobilności studentów/doktorantów i jego realizacji na Wydziale Prawa następuje według kryteriów zawartych w § 9 Uchwały nr 1748 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 27 maja 2015 r.:

- a) *funkcjonowanie wymiany studentów/doktorantów w ramach umów pomiędzy uczelniami w zakresie programów mobilności studentów/doktorantów*

Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku realizuje wymiany studenckie, przede wszystkim, w ramach programu Erasmus+. W roku akademickim 2018/2019 miał on podpisanych 77 umów Erasmus+ z uczelniami europejskimi. W roku akademickim 2018/2019 na wymianie przebywało 31 studentów.

W ramach programu Erasmus funkcjonuje także element praktyk zagranicznych. W roku akad. 2018/2019 z oferty praktyki zagranicznej współfinansowanej z funduszy Erasmus+ skorzystało 3 studentów Wydziału Prawa.

Na Wydziale Prawa w roku akad. 2018/2019 studiowało łącznie 32 studentów zagranicznych, z czego 26 w ramach programu Erasmus+, 2 w ramach programu Global-



Thesis Study Award. Na kolejny rok akademicki przyjęto 19 zgłoszeń (stan na czerwiec 2019 r.).

Wymiana studentów odbywa się także na podstawie innych umów, spoza programu Erasmus. W ramach programu Partnerstwo Wschodnie (stypendia BUWiWM) na studiach doktoranckich studiowała 1 osoba z zagranicy.

W tym miejscu należy zauważyć, że odrębny dla studiów doktoranckich program na Wydziale Prawa nie funkcjonuje. Doktoranci mogą korzystać z kierowanej do nich oferty wymiany w zakresie LLP-Erasmus. W roku akademickim 2018/2019 dwie doktorantki uczestniczyły w praktykach w ramach programu Erasmus+ w Szwecji i Niemczech. Ponadto, jedna doktorantka brała udział w prowadzeniu badań naukowych w Kolumbii we współpracy z Uniwersytetem w Sztokholmie. W ramach Programu Mobilności Studentów i Doktorantów MOST nie przyjęto w roku ak. 2018/19 żadnego doktoranta.

*b) funkcjonowanie sformalizowanego systemu zasad zaliczania osiągnięć studentów/doktorantów (punktów i ocen)*

W ramach wymiany międzynarodowej na Wydziale Prawa funkcjonują zasady uznawania przedmiotów zaliczonych przez studentów w trakcie pobytu za granicą zatwierdzone przez Prodziekana ds. studiów stacjonarnych.

Z kolei wobec doktorantów wymieniony powyżej system wynika z przyjętego programu kształcenia (znowelizowanego Uchwałą Nr 2581 Rady Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 22 czerwca 2017 r. w sprawie programu kształcenia na studiach doktoranckich stacjonarnych i niestacjonarnych obowiązującego w cyklach kształcenia rozpoczynających się od roku ak. 2017/2018 oraz wzoru z sprawozdania z pracy naukowej doktoranta), gdzie min. określono zasady (podstawowe sposoby) weryfikacji efektów kształcenia.

Należy nadmienić, iż w ramach studiów doktoranckich w roku akademickim 2018/2019 zajęcia dydaktyczne w łącznym wymiarze 475 godzin prowadziło 15 doktorantów.

*c) wykorzystanie doświadczeń zdobytych przez studentów/doktorantów podczas kształcenia realizowanego na innych uczelniach pod kątem poprawy jakości kształcenia (np. uatrakcyjnienie oferty dydaktycznej, zmiana sposobu prowadzenia zajęć)*

Wymiana międzynarodowa stała się inspiracją do zorganizowania na Wydziale Prawa

UwB programu przedmiotów, które mogą być prowadzone w językach obcych. W roku akademickim 2018/2019 lista obejmuje 67 przedmiotów w 4 językach (angielski, niemiecki, rosyjski, hiszpański). Od kilku lat na zajęcia w językach obcych uczęszczają nie tylko studenci zagraniczni, ale także studenci Wydziału Prawa, którzy mają prawo do realizacji zajęć w językach obcych w ramach swoich specjalizacji. Studenci polscy uczęszczający na takie przedmioty rozwijają umiejętności językowe w zakresie przedmiotów prawniczych, a w związku z tym coraz pewniej czują się podczas wszelkiego rodzaju rozmów kwalifikacyjnych i egzaminów sprawdzających nie tylko komunikatywność językową, ale także znajomość fachowego słownictwa. Prowadzenie zajęć w językach obcych wymaga także innych metod kształcenia, odtwarzane są materiały multimedialne z oryginalnym lektorem, analizowane są akty prawne oraz orzecznictwo obcych państw i sądów w innych językach.

Warto podkreślić, iż reforma kształcenia na kierunku Prawo wprowadza obowiązek zaliczenia przedmiotu specjalizacyjnego w języku obcym studentom IV i V roku studiów. W pozostałych programach studiów na wszystkich kierunkach oferowanych na Wydziale Prawa wprowadzono natomiast możliwość wyboru przedmiotu do zaliczenia w j. obcym. Na studiach II stopnia (wykonując Uchwałę Senatu) wprowadzono „Specjalistyczne warsztaty językowe” w wymiarze 30 godzin, a na studiach I stopnia liczbę godzin lektoratu podniesiono do 120.

W roku akademickim 2018/2019 Centrum Prawniczego Języka Angielskiego prowadziło Podyplomowe Studia dla Tłumaczy Przysięgłych Języka Angielskiego. Centrum oferuje zajęcia dla studentów Wydziału Prawa oraz studentów zagranicznych.

W roku akad. 2018/2019 do kierownika studiów doktoranckich nie wpłynęła żadna propozycja wykorzystania doświadczeń zdobytych przez doktorantów podczas kształcenia realizowanego na innych uczelniach pod kątem poprawy jakości kształcenia.

*d) opinie przekazane przez studentów/doktorantów przyjeżdżających (polskich i zagranicznych) na temat realizowanych na uczelni studiów w stosunku do oczekiwań w tym zakresie (np. sprawy organizacyjne, życie studenckie, system nauczania, relacje student – nauczyciel akademicki).*

Doświadczenia studentów studiujących w ramach programów na zagranicznych uczelniach zmotywowały do zapewnienia stałej pomocy studentom przyjeżdżającym na Wydział Prawa UwB. Wydział Prawa jest partnerem w sieci ESN (Erasmus Student Network), w ramach którego realizowana jest pomoc organizacyjna dla studentów

zagranicznych przyjeżdżających do Białegostoku. Koordynatorzy Programu Erasmus+ (4 pracowników) są w stałym kontakcie ze wszystkim studentami zagranicznymi przebywającymi na Wydziale Prawa. Studenci pozytywnie oceniają zarówno warunki do studiowania (doskonała baza lokalowa, zajęcia prowadzone w grupach dla studentów zagranicznych – specjalnie przygotowane zajęcia, możliwość uczestnictwa w wykładach gości zagranicznych), jak i zaangażowanie kadry prowadzącej zajęcia (możliwość stałego kontaktu, konsultacje mailowe i osobiste, dobrze opracowane materiały do zajęć).

W roku ak. 2018/2019 opinii studentów i doktorantów przyjeżdżających (polskich i zagranicznych) na temat realizowanych na uczelni studiów w stosunku do oczekiwań nie stwierdzono.

Podjęte przez Wydział Prawa działania w zakresie zapewnienia odpowiednich warunków studentom przebywającym na Wydziale w ramach programu Erasmus, w opinii 4 (100%) studentów, przyniosły określone rezultaty<sup>17</sup>. Przedstawia je Tabela nr 19.

Tabela nr 19. Ocena organizacji studiów w ramach Programu Erasmus+ w opinii jego studentów

<b>Kategoria</b>	<b>Satysfakcjonująca [%]</b>	<b>Niesatysfakcjonująca [%]</b>
Komunikacja z koordynatorem programu	<b>100</b>	<b>0</b>
Organizacja przyjazdu	<b>75</b>	<b>25</b>
Wybór przedmiotów	<b>100</b>	<b>0</b>
Warunki w akademiku	<b>75</b>	<b>25</b>

Studenci wysoko ocenili wszystkie aspekty ich pobytu na Wydziale. Zgłosili dwie propozycje zmian: możliwość zamieszkania w jednoosobowym pokoju oraz potrzebę poprawy znajomości języka angielskiego u pracowników akademika.

Tabela nr 20. Ocena pracy kadry Wydziału Prawa UwB w opinii studentów Erasmusa

<b>Kategoria</b>	<b>Satysfakcjonująca [%]</b>	<b>Niesatysfakcjonująca [%]</b>
Aktywizacja studentów podczas zajęć przez wykładowców	<b>100</b>	<b>0</b>
Kontakt wykładowców ze studentami	<b>100</b>	<b>0</b>
Poziom wymagań wykładowców przez studentów	<b>100</b>	<b>0</b>
Poziom (jakość) prowadzonych zajęć przez wykładowców	<b>100</b>	<b>0</b>
Zróżnicowanie metod/materiałów i pomocy dydaktycznych wykorzystywanych podczas zajęć	<b>100</b>	<b>0</b>

<sup>17</sup> Badania zostały przeprowadzone z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety „Evaluation form for the international students at the Faculty of Law, University of Białystok” stanowiącej Załącznik nr 4b Uchwały nr 1748 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 27 maja 2015 r.

Wszystkie aspekty pracy kadry dydaktycznej zostały ocenione bardzo wysoko, przy czym dwóch studentów podkreśliło, że „to jest rzeczywiście wspaniały uniwersytet”.

Tabela nr 21. Ocena organizacji procesu kształcenia w opinii studentów Erasmusa

<b>Kategoria</b>	<b>Satysfakcjonujące [%]</b>	<b>Niesatysfakcjonujące [%]</b>
Funkcjonowanie dziekanatu	100	0
Funkcjonowanie biblioteki	100	0
Funkcjonowanie pracowni komputerowej	100	0

Studenci bardzo wysoko ocenili wszystkie aspekty organizacji procesu kształcenia na Wydziale. Część z nich napisała, że „nie korzystałem/-am z biblioteki, ale wiem, że jest świetnie zorganizowana – 25%; „oceniłem pozytywnie organizację na Wydziale Prawa” – 25%; „wspaniale/super” – 25%. Brak uwag - 25%.

W ramach ogólnej oceny poziomu i organizacji procesu kształcenia na naszym wydziale w porównaniu do wydziału macierzystego ankietowanych studentów, chwalili oni profesorów; dobrą atmosferę na wydziale; lepszą, niż na swoim wydziale, dostępność wykładowców dla studentów; wysoki poziom zajęć. Informowali też, że na ich uniwersytecie większość egzaminów ma formę ustną.

#### Wnioski (rekomendacje dla WSZiDJK):

Wydział Prawa dba o rozwój mobilności studentów. W tym celu nawiązuje współpracę z uczelniami innych państw. Dzięki temu posiada bogatą i różnorodną ofertę. Następująca w ramach realizacji tych umów mobilność studentów prowadzi do umiędzynarodawiania ich kontaktów.

Na Wydziale funkcjonuje sformalizowany system zasad zaliczania osiągnięć studentów (punktów i ocen).

Wydział oferuje szereg wykładów z różnych dziedzin prawa prowadzonych w 4 językach. Pozwala to na wzbogacenie specjalistycznego słownictwa oraz rozwinięcie umiejętności językowych studentów.

Generalnie studenci przebywający na naszym Wydziale w ramach międzynarodowej wymiany z pobytu są bardzo zadowoleni.

Realizacja rekomendacji WSZiDJK oraz USZiDJK z poprzedniego roku akademickiego:

W roku akad. 2018/2019 WSZiDJK nie sformułował żadnych rekomendacji dotyczących potrzeby poprawy poziomu mobilności studentów/doktorantów.

## 6. UZYSKIWANIE OPINII ABSOLWENTÓW UCZELNI O PRZEBIEGU ODBYTYCH STUDIÓW

Uzyskanie opinii absolwentów uczelni o przebiegu odbytych studiów nastąpiło na podstawie § 10 Uchwały nr 1748 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 27 maja 2015 r. Odbyło się ono poprzez przeprowadzenie anonimowych badań ankietowych wśród absolwentów Wydziału Prawa z rocznika 2017/2018<sup>18</sup>.

Wśród absolwentów Wydziału Prawa UwB zostały przeprowadzone badania ankietowe dotyczące, w szczególności, oceny przydatności studiów, procesu dydaktycznego i kadry dydaktycznej. Dokonano badania 548 absolwentów studiów, którzy obronili pracę dyplomową, odebrali dyplom w okresie do końca września 2019 r. i wyrazili chęć udziału w badaniach. Wyniki analiz kwestionariuszy ankiet przedstawiono w poniższych tabelach.

Tabela nr 25. Ocena przydatności studiów w opinii absolwentów Wydziału Prawa

Jak sądzisz, w jakim stopniu odbyte przez Ciebie studia pozwoliły na rozwinięcie:	Bardzo dużym	Dużym	Średnim	Małym	Bardzo małym	Brak odpowiedzi
	[ % ] badanych					
A) znajomości zagadnień teoretycznych	36,15	52,38	10,50	0,40	0,45	0,04
B) umiejętności rozwiązywania praktycznych problemów	18,48	30,22	39,14	9,18	2,93	0
C) zdolności do wykonywania konkretnych zawodów	13,58	30,05	35,79	15,07	4,98	0,44
D) umiejętności pracy zespołowej	29,11	38,79	24,05	6,04	1,45	0,52
E) umiejętności komunikacyjnych z innymi ludźmi	40,78	40,91	14,09	3,72	0,45	0
F) umiejętności samodzielnego kształcenia się	40,76	39,89	16,02	2,90	0,25	0,10
G) orientacji i wiedzy o świecie	31,33	43,09	20,36	4,52	0,66	0
H) możliwości realizacji własnych zainteresowań	25,78	39,01	26,75	6,91	1,30	0,20

Z Tabeli nr 25 wynika, że odbyte studia umożliwiły naszym absolwentom, w bardzo dużym lub dużym stopniu, nabycie wielu umiejętności. Zdecydowanie najlepiej, w ich ocenie, pozwoliły one rozwinąć znajomość zagadnień teoretycznych (88,53%), umiejętności

<sup>18</sup> Badania zostały przeprowadzone z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety „Ankieta absolwenta” stanowiącej Załącznik nr 5 Uchwały nr 1748 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 27 maja 2015 r.

komunikacyjne z innymi ludźmi (81,69%) oraz umiejętności samodzielnego doksztalcania się (80,65%). W tej kategorii najrzadziej wskazywano na nabycie zdolności do wykonywania konkretnych zawodów (43,63%) oraz umiejętności rozwiązywania praktycznych problemów (48,70%).

Tabela nr 26. Ocena poszczególnych elementów procesu dydaktycznego w opinii absolwentów Wydziału Prawa

Jak ocenił(a)byś poszczególne elementy procesu dydaktycznego na Twoim kierunku?	Bardzo dobrze	Dobrze	Przeciętnie	Źle	Bardzo źle	Nie dotyczy	Brak odpowiedzi
	[ % ] badanych						
A) Wykłady obowiązkowe	35,76	47,70	15,20	1,01	0,10	0	0,20
B) Ćwiczenia i konwersatoria obowiązkowe	29,11	49,23	19,72	0,58	0,35	0	1,03
C) Seminaria i proseminaria	51,05	27,77	16,01	3,33	1,44	0	0,31
D) Przedmioty fakultatywne	27,07	46,10	16,25	1,69	0,68	8,02	0,13
E) Lektoraty	30,74	37,91	19,32	1,29	0,85	8,73	1,10
F) Warsztaty i laboratoria	13,92	22,28	12,96	1,91	1,15	45,60	2,11
G) Praktyki i zajęcia poza uczelnią	28,76	28,48	13,37	2,73	1,23	24,58	0,76
H) Indywidualne konsultacje	37,08	44,37	14,36	2,03	0,18	0,50	1,43
I) Organizacja studiów (rozkład zajęć itp.)	31,27	40,28	22,28	4,23	1,08	0,50	0,20

Z Tabeli nr 26 wynika, że zdecydowana większość absolwentów najwyżej (bardzo dobrze i dobrze) oceniła, w kolejności, wykłady obowiązkowe (83,46%), indywidualne konsultacje (81,45%) i seminaria oraz proseminaria, a także ćwiczenia (po ok. 78%).

Na pytanie: „Co Twoim zdaniem należałoby zmienić w pierwszym rzędzie, by poprawić ogólną jakość kształcenia?” odpowiedzi udzieliła tylko część badanych (41,7%). Najczęściej, w ich opinii, należy dążyć do zwiększenia liczby zajęć praktycznych, o charakterze ćwiczeniowym i konwersatoryjnym, a także praktyk (ok. 30%). Ponadto, nieliczni, w szczególności, proponowali wprowadzenie: większej aktywizacji studentów przez prowadzących podczas zajęć, wzrostu wymagań wobec studentów na zajęciach, lepszej współpracy między studentem i wykładowcami, zmian w programach kształcenia, podniesienia jakości zajęć dydaktycznych, zwiększenia liczby zajęć w postaci e-learningu, zwiększenia liczby egzaminów i zaliczeń w formie ustnej, zwiększenia liczby godzin języków obcych, przeprowadzania egzaminów na studiach niestacjonarnych wyłącznie w weekendy, zmniejszenia liczby studentów w grupach. Inni postulowali, by: organizować spotkania z

prawnikami praktykami, lepiej informować o zajęciach dodatkowych i kołach zainteresowań, a także możliwościach i efektywności biura karier UwB oraz zachęcać studentów do pisania artykułów oraz prowadzenia własnych badań.

Tabela nr 27. Ocena kompetencji pracowników Wydziału Prawa w opinii jego absolwentów

Jak oceniasz kompetencje nauczycieli akademickich i innych pracowników Uniwersytetu w Białymstoku na Twoim kierunku?	Wysoki poziom profesjonalizmu	Raczej wysoki poziom profesjonalizmu	Zróżnicowany poziom profesjonalizmu	Raczej niski poziom profesjonalizmu	Niski poziom profesjonalizmu	Brak odpowiedzi
	[ % ] badanych					
A) Wśród samodzielnych pracowników naukowo-dydaktycznych (doktorów habilitowanych i profesorów)	60,90	30,65	8,08	0,20	0	0,13
B) Wśród adiunktów i wykładowców (doktorów)	48,89	39,73	10,78	0,15	0	0,34
C) Wśród asystentów (magistrów)	37,99	34,41	23,84	3,05	0,66	0
D) Wśród pracowników administracji (dziekanat, sekretariat itp.)	69,51	27,05	3,28	0	0	0,13

Z Tabeli nr 27 wynika, że zdecydowana większość absolwentów wysoko ocenia profesjonalizm pracowników administracji wydziałowej oraz wykładowców. Uważa, że najwyższy poziom (wysoki i raczej wysoki) występuje, w kolejności wśród: pracowników administracji (96,56%), samodzielnych pracowników naukowo-dydaktycznych (91,55%) oraz adiunktów i wykładowców (88,62%).

Tabela nr 28. Ocena wyboru kierunku studiów w opinii absolwentów Wydziału Prawa

Czy gdybyś jeszcze raz zdawał(a) na studia, to wybrał(a)byś ten sam kierunek?	Tak	Raczej tak	Nie	Raczej nie	Brak odpowiedzi
	[ % ] badanych				
	41,21	36,52	10,83	10,99	0,41

Z badań wynika, że większość absolwentów ponownie wybrałaby Prawo, Administrację, Bezpieczeństwo narodowe lub Kryminologię jako kierunek studiów (77,73%).

Tabela nr 29. Ocena wyboru uczelni w opinii absolwentów Wydziału Prawa

Czy gdybyś jeszcze raz zdawał(a) na studia, to wybrał(a)byś Uniwersytet w Białymstoku?	Tak	Raczej tak	Nie	Raczej nie	Brak odpowiedzi
	[ % ] badanych				
	54,63	36,17	5,23	3,91	0

Podobnie, jak wyżej, zdecydowana większość absolwentów ponownie wybrałaby Uniwersytet w Białymstoku jako miejsce studiów (90,80%).

Wnioski (rekomendacje dla WSZiDJK):

W świetle wyników przeprowadzonych badań absolwenci potwierdzili nabycie w znacznym stopniu różnych umiejętności. Funkcjonowanie większości elementów procesu dydaktycznego ocenili jako prawidłowe. Zwrócili, przy tym, uwagę na potrzebę zwiększenia ilości zajęć o charakterze praktycznym.

W analizowanym roku bardzo wysoko został oceniony profesjonalizm pracowników administracji i wykładowców. Jest on wynikiem stałej dbałości Wydziału o jakość pracy wykonywanej przez osoby zatrudnione na Wydziale.

Na uwagę zasługuje fakt, że zarówno Wydział Prawa, jak i Uniwersytet w Białymstoku postrzegane są dobrze, gdyż większość badanych ponownie uczyniłaby je miejscem studiowania.

Realizacja rekomendacji WSZiDJK oraz USZiDJK z poprzedniego roku akademickiego:

W ramach rekomendacji WSZiDJK nadal, jak to się czyni od kilku lat, należy dążyć do zwiększenia aktywności absolwentów przy wypełnianiu kwestionariuszy ankiet. Rozmowy ze studentami i absolwentami w sprawie wypełniania ankiet są prowadzone na bieżąco, w tym w ramach przedmiotu „Obyczaje i reguły akademickie”.

Ponadto, w celu realizacji postulatu zwiększenia ilości zajęć praktycznych dokonano zmiany w planach studiów, wzmocniono organizację warsztatów i spotkań z praktykami, zaktywizowano działalność Centrum Praktyk Sądowych i Studenckiej Poradni Prawnej, a także umożliwiono rozwój umiejętności praktycznych w ramach projektu „Kuznia



Kompetencji studentów Wydziałów Ekonomii i Zarządzania oraz Prawa Uniwersytetu w Białymstoku”.

Postulat „wprowadzenia praktyk już od II roku studiów obowiązkowych wejściówek i częstszych prac pisemnych, efektywniejszej nauki języka prawniczego i retoryki, większej liczby konwersatoriów zamiast wykładów i liczby wykładów specjalizacyjnych, możliwości wybierania promotora, indywidualnego planowania zajęć, zmniejszenia liczby godzin seminariów oraz proseminariów, zmiany planu zajęć, przeprowadzania egzaminów na studiach niestacjonarnych wyłącznie w weekendy, obniżenie czesnego, wprowadzenia możliwości uczestnictwa w zajęciach o różnych terminach i z różnymi grupami” został częściowo zrealizowany. Jak wiadomo, sposób zaliczania zajęć wynika z planów studiów oraz sylabusów. Wejściówki są nieobligatoryjną formą sprawdzania wiedzy studentów przez prowadzącego – konieczność przeprowadzenia wejściówki i konsekwencje jej wyników zależą od prowadzącego. Prowadzący zajęcia może przeprowadzać wejściówki na każdych zajęciach, lecz jeżeli mogą mieć one wpływ na ocenę końcową, powinny być uwzględnione w sylabusie przedmiotu. Podobnie jest z pracami pisemnymi. Trudno mierzyć efektywność nauki języka prawniczego – wydaje się bowiem, że dopiero po ukończeniu studiów można stwierdzić, czy absolwent umie się nim posługiwać, czy też nie, i w jakim stopniu to robi. Przedmioty realizowane na studiach prawniczych w dużej mierze służą nabyciu umiejętności poprawnego posługiwania się językiem prawniczym oraz sztuki retoryki. Studenci mogą też podnosić swoje umiejętności w tym zakresie poprzez uczestnictwo w warsztatach, konferencjach, Centrum Praktyk Sądowych i Studenckiej Poradni Prawnej, a także w ramach ww. projektu „Kuźnia Kompetencji studentów Wydziałów Ekonomii i Zarządzania oraz Prawa Uniwersytetu w Białymstoku”. Zwiększono liczbę zajęć w formie konwersatoriów na studiach prawniczych. Generalnie wybór promotora nie jest ograniczany na żadnym kierunku studiów na Wydziale Prawa UwB. Warto podkreślić, że wybór seminarium na kierunku Prawo aktualnie jest dwuetapowy, gdyż najpierw studenci wybierają katedrę zbieżną z ich zainteresowaniami, a następnie promotora pracy. W regulaminie studiów, zgodnie z prawem szkolnictwa wyższego, od wielu lat istnieje możliwość ubiegania się o indywidualną organizację studiów lub indywidualny plan studiów, po spełnieniu kryteriów przewidzianych w regulaminie. Studenci korzystają z tej możliwości. Liczba godzin seminariów i proseminariów nie uległa zmniejszeniu – proseminarium i seminarium służy przygotowaniu prac dyplomowych pod okiem promotora i bieżącemu konsultowaniu problemów z tym związanych. Liczba godzin seminariów jest określona w takim wymiarze, by zmotywować

studenta do pisania pracy, a promotorowi umożliwić monitoring postępów. Jest to tym bardziej ważne, że od roku akademickiego 2018/2019 sesja poprawkowa (a więc i dodatkowy termin obron) uległa przesunięciu na lipiec. W ramach indywidualnej organizacji studiów lub indywidualnego planu studiów istnieje możliwość uczestnictwa w zajęciach o różnych terminach i z różnymi grupami. Ponadto, prowadzący zajęcia często umożliwiają studentom przychodzenie na zajęcia w innych grupach.

## 7. UZYSKIWANIE OPINII PRACODAWCÓW O POZIOMIE ZATRUDNIANYCH ABSOLWENTÓW

Uzyskanie opinii pracodawców o poziomie zatrudnionych absolwentów uczelni nastąpiło na podstawie § 11 Uchwały nr 1748 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 27 maja 2015 r. Odbyło się ono poprzez przeprowadzenie w 2019 r. anonimowych badań ankietowych wśród pracodawców dotyczących oceny przygotowania do pracy zawodowej zatrudnianych przez nich absolwentów Wydziału Prawa UwB<sup>19</sup>.

Pisma w sprawie przeprowadzenia badań zostały skierowane, w szczególności, do organów administracji samorządowej (od szczebla wojewódzkiego po gminy w wybranych miejscowościach z woj. podlaskiego), organów administracji rządowej (województwo), organów ścigania (Komendy Policji szczebla wojewódzkiego i powiatowego, a nawet komisariaty), organów wymiaru sprawiedliwości oraz innych instytucji, np. Straż Graniczna, CBA, ABW itd. Zwrotnie, z potencjalnych miejsc zatrudnienia naszych absolwentów z terenu województwa podlaskiego, otrzymano 67 odpowiedzi. Ocena dokonana przez pracodawców nastąpiła według określonych poniżej kryteriów.

Tabela nr 30. Czynniki decydujące o zatrudnieniu absolwentów Wydziału Prawa UwB

Kategoria	Tak [%]	Nie [%]	Brak odpowiedzi [%]
posiadana wiedza z zakresu prawa i administracji	91,0	5,9	3,1
umiejętność wykorzystania wiedzy w praktyce	77,6	17,9	4,5
umiejętność rozumienia i interpretacji przepisów prawnych	82,0	8,9	9,1
umiejętność posługiwania się regułami logicznego rozumowania	80,0	11,9	8,1
znajomość języka obcego	49,0	37,6	13,4

<sup>19</sup> Badania zostały przeprowadzone z wykorzystaniem „Kwestionariusza ankiety pracodawców dotyczącej absolwentów Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku” opracowanego na Wydziale Prawa.

umiejętność komunikacji interpersonalnej (pracy w grupie)	<b>71,6</b>	<b>19,4</b>	<b>9,0</b>
dyplom ukończenia studiów na Wydziale Prawa UwB	<b>47,7</b>	<b>44,7</b>	<b>7,6</b>

Z powyższej tabeli wynika, że czynniki, które, w ocenie pracodawców, zadecydowały o zatrudnieniu absolwentów Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku według częstotliwości wskazań stanowiły:

- posiadana wiedza z zakresu prawa i administracji (91%),
- umiejętności rozumienia i interpretacji przepisów prawnych (82%),
- umiejętność posługiwania się regułami logicznego rozumowania (80%),
- umiejętność komunikacji interpersonalnej (pracy w grupie) (71,6%),
- umiejętność wykorzystania wiedzy w praktyce (77,6%),
- znajomość języka obcego (49%),
- dyplom ukończenia studiów na Wydziale Prawa (47,7%).

Przygotowanie do pracy zawodowej absolwentów Wydziału Prawa UwB (w skali od 2 do 5) pracodawcy ocenili następująco: na ocenę niedostateczną – 1,4%, dostateczną – 4,4%, na ocenę dobrą – 61,1%, a na ocenę bardzo dobrą – 23,8%. Odpowiedzi nie udzieliło 9,3% badanych. Średnia ocena – 4,18 .

Tabela nr 31. Umiejętności i kompetencje, których brakuje absolwentom Wydziału Prawa UwB

<b>Kategoria</b>	<b>Tak [%]</b>	<b>Nie [%]</b>	<b>Brak odpowiedzi [%]</b>
wiedza z zakresu prawa i administracji	<b>11,9</b>	<b>71,6</b>	<b>16,5</b>
umiejętność wykorzystania wiedzy w praktyce	<b>58,2</b>	<b>32,8</b>	<b>9,0</b>
umiejętności rozumienia i interpretacji przepisów prawnych	<b>34,3</b>	<b>53,7</b>	<b>12,0</b>
umiejętność posługiwania się regułami logicznego rozumowania	<b>17,9</b>	<b>64,1</b>	<b>18,0</b>
znajomość języka obcego	<b>17,9</b>	<b>59,7</b>	<b>22,4</b>
umiejętność komunikacji interpersonalnej (pracy w grupie)	<b>14,9</b>	<b>68,6</b>	<b>16,5</b>

Brakujące u absolwentów Wydziału Prawa UwB, w ocenie pracodawców, umiejętności i kompetencje, według częstotliwości wskazań stanowiły:

- umiejętność wykorzystania wiedzy w praktyce (58,2%),
- umiejętność rozumienia i interpretacji przepisów prawnych (34,3%),

- umiejętność posługiwania się regułami logicznego rozumowania (17,9%),
- znajomość języka obcego (17,9%),
- umiejętność komunikacji interpersonalnej (pracy w grupie) (14,9%),
- posiadana wiedza z zakresu prawa i administracji (11,9%).

Nieliczni pracodawcy (10,5%) zgłosili uwagi, w tym: postulowali o zwiększenie liczby zajęć praktycznych (5,9%), wprowadzenie przedmiotu Prawo bankowe, wzmoczenie praktycznej nauki pisania pism procesowych oraz nauki języków obcych (po ok. 1,5%).

#### Wnioski (rekomendacje dla WSZiDJK):

Jak, co roku, w ocenie ankietowanych pracodawców istotnym czynnikiem decydującym o zatrudnieniu absolwentów Wydziału Prawa jest posiadana przez nich wiedza. Zasadniczo dobrze oceniają ich umiejętności i kompetencje niezbędne do pracy zawodowej.

Realizacja rekomendacji WSZiDJK oraz USZiDJK z poprzedniego roku akademickiego:

W celu realizacji rekomendacji WSZiDJK z poprzedniego roku akademickiego dotyczącej zwiększenia aktywności pracodawców przy wypełnianiu kwestionariuszy ankiet odbywają się rozmowy z ich przedstawicielami. Następuje to w ramach Rady Konsultacyjnej przy Dziekanie Wydziału Prawa, a także na bieżąco, przy okazji spotkań i konferencji.

Nie zrealizowano postulatu wprowadzenia przedmiotu Prawo budowlane, jak też nie wydłużono okresu praktyk. Uznano, że student może na własną rękę zorganizować sobie praktyki w większym wymiarze.

Realizacja postulatu „większego zainteresowania przedstawicieli instytucji przyjmującej praktykantem” zależy od instytucji przyjmującej na praktykę. Studenci podczas jej odbywania są zdani na organizację pracy (a więc i na stopień zainteresowania praktykantem) instytucji przyjmującej. Studenci mają szerokie możliwości wyboru miejsca odbywania praktyk, w zależności od swoich możliwości (a czasem również w zależności od wyników osiągniętych na studiach). Podobnie, postulowane zróżnicowanie zadań polecanych do wykonywania praktykantom jest zależne od sposobu organizacji pracy w instytucji przyjmującej, na co Wydział Prawa nie ma wpływu.

## **8. UZYSKIWANIE OPINII STUDENTÓW NA TEMAT ODBYTYCH PRAKTYK ZAWODOWYCH**

Uzyskanie opinii studentów na temat odbytych praktyk zawodowych nastąpiło na

podstawie § 1 ust. 10 Zarządzenia nr 30 Rektora Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 30 września 2016 r. w sprawie studenckich praktyk zawodowych. W związku z tym we wrześniu 2019 r. zostały przeprowadzone anonimowe badania ankietowe wśród studentów Wydziału Prawa UwB dotyczące ich oceny organizacji i realizacji praktyk<sup>20</sup>. Kwestionariusz ankiety wypełniło 148 osób.

Badani odbyli praktyki, w szczególności, w następujących instytucjach: kancelarie adwokackie, kancelarie radcowskie, kancelarie notarialne, kancelarie komornicze, kancelarie prawne, sądy rejonowe i okręgowe, Komendy Wojewódzkie Policji, Komendy Miejskie Policji, Komendy Powiatowe Policji, prokuratura rejonowa, areszty śledcze, zakłady karne, urząd skarbowy, biuro poselskie, urzędy miejskie, Studencka Poradnia Prawna, Instytut Pamięci Narodowej, fundacje, Centrum Praktyk Sądowych, Centrum Sprawiedliwości Naprawczej, Straż Pożarna, Podlaski Oddział Straży Granicznej, urzędy gminy.

Ocena dokonana przez studentów nastąpiła według określonych poniżej kryteriów.

Tabela nr 32. Ocena organizacji i realizacji praktyki w opinii studentów

Ocena organizacji i realizacji praktyki	Zdecydowanie TAK	Raczej TAK	Trudno powiedzieć	Raczej NIE	Zdecydowanie NIE	Brak odpowiedzi
	[ % ] badanych					
A) Czy informacje na temat praktyk (ich organizacji i przebiegu) zawarte na stronie internetowej Wydziału Prawa UwB są zrozumiałe i pomocne?	67,06	23,88	5,56	0	1,78	1,69
B) Czy proces naboru na praktykę prowadzony przez Wydział Prawa UwB był przejrzysty i przyjazny dla studentów?	67,94	22,38	5,56	0,30	1,78	1,99
C) Czy praktyka odbywała się zgodnie z programem i regulaminem praktyk?	85,87	11,41	1,20	0	1,19	0,30
D) Czy miała Pani/miał Pan przydzielonego opiekuna praktyki w instytucji przyjmującej?	88,24	6,47	0,89	1,19	1,49	1,69
E) Czy instytucja przyjmująca właściwie zorganizowała przebieg praktyki (np.: zapoznała studenta ze strukturą organizacyjną zakładu pracy, z zasadami obiegu dokumentów, z przepisami regulującymi działanie zakładu pracy)?	90,85	7,94	0,89	0	0	0,30

<sup>20</sup> Badania zostały przeprowadzone z wykorzystaniem kwestionariusza „Ankieta oceny praktyk zawodowych” opracowanego na Wydziale Prawa.

Dane zawarte w tabeli nr 32 wskazują, że studenci bardzo wysoko ocenili poziom organizacji i realizacji praktyk. Zdecydowana większość uznała, że instytucja przyjmująca właściwie zorganizowała przebieg praktyki (98,71%), ap Praktyka odbywała się zgodnie z programem i regulaminem praktyk (97,28%). Większość praktykantów miała przydzielonego opiekuna w instytucji przyjmującej (94,71%). Uznano, że informacje na temat praktyk zawarte na stronie internetowej Wydziału Prawa UwB są zrozumiałe i pomocne (90,94%), a proces naboru na praktykę prowadzony przez Wydział Prawa UwB był przejrzysty i przyjazny dla studentów (ok. 90,32%). Tylko nieliczni byli niezadowoleni z organizacji i realizacji praktyki.

Tabela nr 33. Ocena rezultatów praktyk w opinii studentów

Ocena rezultatów praktyki	Zdecydowanie TAK	Raczej TAK	Trudno powiedzieć	Raczej NIE	Zdecydowanie NIE	Brak odpowiedzi
	[ % ] badanych					
A) Czy praktyka pozwoliła Pani/Panu na zapoznanie się ze sferą techniczno-organizacyjną instytucji przyjmującej (np. poznanie struktury instytucji i przepisów regulujących jej działanie)?	81,26	17,03	0	0	0	1,69
B) Czy praktyka pozwoliła Pani/Panu na zapoznanie się ze sferą merytoryczną instytucji przyjmującej (np. przygotowywanie projektów pism i rozstrzygnięć w ramach prowadzonych postępowań)?	81,66	13,06	1,78	1,19	0	2,28
C) Czy praktyka spełniła Pani/Pana oczekiwania?	75,93	16,10	3,08	1,78	0	3,08
D) Czy wystąpiły czynniki utrudniające realizację praktyk?	6,74	0,30	1,49	10,95	77,41	3,08

Jak wynika z tabeli nr 33 zdecydowana większość studentów bardzo wysoko oceniła rezultaty odbytych przez nich praktyk. Uznali oni, że praktyka pozwoliła na zapoznanie się ze sferą techniczno-organizacyjną instytucji przyjmującej (98,29%) oraz umożliwiła zapoznanie się ze sferą merytoryczną instytucji przyjmującej (94,72%). Spełniła też oczekiwania studentów (92,03%). W niewielkim zakresie wystąpiły czynniki utrudniające realizację praktyk (7,04%). Tylko nieliczni byli niezadowoleni z rezultatów odbytych przez nich praktyk.

Około 10% studentów zgłosiło uwagi i opinie na temat praktyk. Podkreślali, że


„praktyka pozwoliła wszechstronnie poznać specyfikę pracy kancelarii prawnej”, „rozwinęła moje umiejętności związane z problemami z zakresu prawa cywilnego”, stanowiła „bardzo pouczające i merytoryczne zajęcia” odbywające się w „miłej atmosferze”. Niektórzy postulowali wydłużenie okresu praktyk.

## **9. MONITOROWANIE PROCESU POTWIERDZANIA EFEKTÓW UCZENIA SIĘ**

W ramach realizacji Uchwały nr 1769 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 29 czerwca 2015 r. w sprawie organizacji potwierdzania efektów uczenia się w Uniwersytecie w Białymstoku na Wydziale Prawa został powołany Wydziałowy Doradca ds. potwierdzania efektów uczenia się.

W czasie przygotowywania niniejszego Sprawozdania na Wydział Prawa nie wpłynął żaden wniosek o potwierdzenie efektów uczenia się. Informacje dotyczące tej procedury dostępne są na stronie internetowej tej jednostki w zakładce dotyczącej działania systemu jakości kształcenia.

Białystok, 15.10.2019 r.

**DZIEKAN WYDZIAŁU PRAWA**  
  
dr hab. Mariusz Popławski, prof. UwB